КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

ТАХАН СОВЕТСКИ КОНСТИТУЦЕ ДИ

Масса а мехкашкара пролетареш, вlашаrlкхета!

ЕРА, 5 декабрь, 1968 шу № 146 (4626). Мах 2 кап.

СЕРДАЛО
(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически партела Нохч-Гlалгlайн обкома, Нохч-Гlалгlайн АССР Лаккхехьарча Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕКАБ

САЯНО-ШУШЕНСКИ ГЭС ХЬАЛЪЕЧА

Перешечка хьалъе йоллуй Енисей тlе, Саяно-Шушенски ГЭС хьалъечу районе.

Советски гидростроительнашта хlинцалца кийсдейначе тайпара доле чоалхане инженерни декхараш кхочашде дезаш ду Верхни Енисей тlерча Саянашка бахьна гlишлоштъерашь. Цlй тайпара я плотина лакхха — 236 метр, бухагара цуи шорал 100 метрга дlахдоч.

Плотина хьалъяра кхочеrla йола гравитационно - арочни вариант я гидрогlерсаидерашо хержар. Плотина хьалйоттача чутоха лаьрдlад бетона 9,5 миллион кубометр. Красноярски ГЭС-ерчул шозза хlана кц дьннна дуккаrla.

Хlарадр 530 эзар киловатт йиш а болаш йолуш 12 агрегато шера йоаллуха электроэнерги 23 миллиард киловатт-сахьат гаргга хургья.

Йоаккхача промышленно-аграрни района энергетически центр а хиннв дlаоттаргья Саяно-Шушенски ГЭС.

Уккхаа хьалъергья lаьржачен сийрда басаш долчен металлурге, электротехнически кlгачен промышленноста, ферросплавайцаи минеральни удобренеш хьаю предприятеш.

Уккхаа оттаберг болча Саянски фордо йиш хулийтаргья Хакасски Тувински арешашкара миссеек миллион гектар латтам оборота юкъедалы.

СУРТА ТlА: Енисей тlа Саяно-Шушенски ГЭС хьалъечи.
В. Шапошникова сурт. АПН.

СОВЕТСКИ ХАЛКЪИЙ БАРТ ТАЙНАЧА ДЕЗАЛА ЮКЪЕ

И. А. АЛМАЗОВ,
Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель

Революци хилалехьаpa Нохч-Гlалгlайне, lалахате дукха lалама рузкъаш долаш хиннаяле а, тоlабаь боллаш, халкъага къел, меца, гlайгlа йолаш бола юстара мохк бар. Нохч-Гlалгlай халкъа хьалаш лоадургдоацача доззар пачхахьа lаьдало тlалоаттадаьча халача lазаш, массе тайпарча молдашек шайхашек къяла доацадаро, дина харц уйлаш дег чу йоссаро, пачхахьа lаьдалон бlаьхийча цахен къамашта юкъе моастагlал дехкаро. Цу гlулаккаша дерригa къам фу хаьдa дlадалара кхерам тlобоесабаьбар нохчаштей гlалгlаштей.

Воча хьал тlа бар ахархой: лаьттай доккхагlа дола дакъа валаьш, помещикашна, кулакашна — Таймазовгlаргa, Бековгlаргa-Черкесскигlаргa, Алхазовгlаргa, Базоркингlаргa, кхычарга дар, уlаьта кlара маlача сага лоархlаш ахархошта луш хиннa лаьтта гехтара кхоалагlча дакъал а кlезигагlа дар.

Вlалла теркалдеш дацар образованен культурах гlуллах. Культура лоха йолаш дийша нагахьа сах лоацаш бар мохк.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце капиталистийн помещикийн lаьдал тlера дlахьессар, пачхьа Росса колониальни lазала дlахараш тайхар, дукха къамаш дахача вай мехка деррига халкъаш политически, экономически, культурно дегlаахара шерра ниъ хьабийллар. Хlана цlендаь, кхы юха а доагlаргдоацаш, дlадаьккхаа къаман lаал, халкъаш хийрадаьнна, цхьатара бокъонаш йоацаш, вlашиггоамал йолаш хилар.

Коммунистически парте култалца а ерсийн кхыча халкъийн новкъосталца а лоацдача хапашка дlадаьккхар пачхахьа Россе юстара мохк экономически культурни гlулаккашта тlехьабисса хилар. Хlана Нохч-Гlалгlайче Российски Федерацe халкъий дукха миллионаш болча вежарий автономни советски социалистически республикашта юкъе цхьатарра бокъонаш йола республика я. Цун шийн пачхахьалкхен лоаттам ба, Нохч-Гlалгlай АССР-ера деррига lаьдах къахьегамхой депутатий Советашка гlолла горедем юртен къахьегамхой кара доккийташ дола шийн Конституци (Кортерa закон) да.

Нохч-Гlалгlай АССР пачхахьалкхен lаьдала вгара лакхара органa а халкъа вгара дикагlа болча вихалех 149 саг (нохчий, гlалгlай, ерсий, украинцаш, кхыбараш) юкъе а болаш йола Лаккхехьарa Совет.

Нохч-Гlалгlай АССР политически хард я капиталистийн помещикийн lаьдал дlадаккхар, нохчийн гlалгlайн халкъаш пачхахьа lаьдала, ерсий империалистически буржуазе lазапах цуккъадехар, национальстически контрреволюци йохаяр бахьан долаш хьахиннен чlоагlъеннен къахьегамхой депутатий Советаш. Советашта юкъе халкъа дикагlа болча къонгехи мехкарехи 8630 саг ва: 4434 нохчо, 2686 ерс, 979 гlалгlа, 101 украинец, 69 эрмало, 68 гlуйке, 55 хlире, 49 аварец, кхыча халкъий вихалаш. Цо теттара дика хьахьокх халкъий бокъонца дола вежарий доттагlал. Ховш е ца ховш йийхха а граждани бокъонаш ехкар е расага е къаманга хьежжа царка совленаш телар пайцига законагlа таlазар деш да (Конституце 89 статья).

Йоккха социалистически индустри дуккхача доакъоех латта колхозно-совхозни производство а школай, техникумий, клубий, библиотекай, лаккхерча дешара заведенейн lилма-тохкама институтийн шерра сеть а йолаш йола республика а хиннa дlаоттай Нохч-Гlалгlайче. Тlа-тlа дуккагlа шерра вежарашка йолча кхыча республикашца, краяшца, областашца а вай экономически бувзамаш. Вай мехкдьтта деахача, мехкдьтта чакхдеахача, энергетически, химически, металлех оттхалеш еча, машинашъеча, хlамаш тегача, кхачан промышленноста продукци Афганистане, ОАР-е, Аргентине, доаьол дехьарча кхыча мехкашка кхуьхьийт.

Чlоаrlлуш доагlа торгови бувзамаш. Моттигерча промышленноста продукци — мебель, басараш, парафинах яь хlамаш, электросверлилкаш; кхачан промышленноста продукци — консерваш, шекар, сом, баьцаларaш Къилбаседа-Хlирашкахьа, Дагестане, Гlалмакхой, Черсий-Балкхарой АССР-ашка, Ростовски кхычен областашка ухийт. Шоашта йоагlача аргlашна шоай продукци найна а ухийт Черсий-Балкхарой АССР-о — бараькъаш дутта машинаш; Къилбаседа-Хlирий АССР-о — мебель, газони плиташ, скобяной изделеш; Дагестански АССР-о — электрокипятиль никаш, чlегаш, и кх. дl.

(Чаккхедоалар 2-ча еrlе тlа).

КЕРДАЧОХ ДАЬННА БЕРКАТ

Цlи шу еагlа да я «Сунжанефть» НПУ коллективо планированен экономически стимулированен кердача системагlа балх бу. Цу хана дезза дукхагlа доахк оаха мехкдьттен газа, рентабельность лакхъенай, цул еагlа предприяти дегlайоалаяра, болхлоштa, инженерно - технически болхлошта, гlуллакхерча пахь материальни стимулировани ара йола фондаш а лакоиъъннай.

Кердача системагlа болх беча хана дена цхьа бутт дlабехийтабаь мехкдьттахоша бетта план тlеххоачаш ца эш. Укх шера мехкдьтта лаккдара цхьайтта бетта план 100,9 процента газ яккхара план 101,5 процента кхоачашъяй цар. Планал еагlа дейнад эзараш тоннаш «lаьржа дошув» миллионаш кубически метраш газа. Къахьегама оесоле лакхъяра план 1,4 процент тlеххоачашъяй цар. Скважинех пайда эцара коэффициент 102 процентага дlаккхьчай, рентабельноста боарам 105,3 процентага кхаьчаб. Укх шера кхевьй 3,5 миллион киловатт-сахьат электроэнерги.

Мехкдьтта промысловн управлене коллектива технико-экономически хьоахамаш тодделаш керттера бахьанаш да бурув теха а яьхе мийн хаинахьа скважинаш болх бе йолалийтар. Скважинашта еш йола капитальни ремонт хана хьалха чакхъяхар, скважинай призабойни зонашта 30 еагlа кислотни обработка яр, кшта кхыдараш. Цар чотах планал еагlа даьккха мехкдьтта 10 эзар еагlа тонн я. Пачхахьалкхенна боккха пайда а беш, укх шера производствана ихъейихьай 140 рационализаторски предложени.

Карабулакски бурувдеттача контора бурувдеттараша мехкдьтта кlедж а тохийташ укх дlабахача 11 бетта мехкдьтта доадараша дlаекнай 9 керда скважина, хlаьта скважинайтта капитальни ремонт ераша царса планал еагlа дlаекнараш 4 скважина я. Цапех хlаоваe дийнахьи буси планал еагlа лу мехкдьтта 40 тонн я.

Мехкдьтта - промысловни управлене промыслашта, участкашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латт коммунистически къахьегама сийлен цlи делаеча нхьоалагlча промысла коллектив. Цига хьинаре къахьегаш ба оператораш М. Валелов, Г. Гоголев, Т. Подокидин, Н. Зибров, кхыбараш.

Ниэтта хьинаре къахьегаш я укх шера шоллагlча промысла коллектив а. Лакха къахьегама толамаш дахарах цига белгалъьйна я коммунист Кадиев Ибрахlим керте латта шоллагlа бригада. Шахха доаккхаш хиначул 47,5 процент дукхагlа мехкдьтта доаьккх цо, хlаьта газ 14,6-зза дукхагlа яьккхай. Хьадоаккхача мехкдьттаrен газаген дlабола мах дохбарах укх шера пачхахьалкхена кхоадьд 12 эзар сом.

Да тlехьа лакхду шоаш доаха къахьегама толамаш мехкдьтта хьагуш а деш дlахкхухьийтача цоха коллектив а. 11 бетта план 101,2 процент кхоачашъяй цо. Планал еагlа пачхахьалкхена бь пайда эзараш сомаш да.

Технико-экономически хьоахамаш тодалуш хилара керттера бахьанаш да участкай, промыслай, бригадай коллективашта тела ноечеш лаьхача къахьегама толамашна, хьадоаккхача мехкдьттаrен газаген дlабода мах дохбарга, пачхахьалкхенна баьча пайдага, рентабельноста боарамга хьежжа моральни стимулех дерrгlа пайда эцар.

Производство дегlайоалаяра фондера капитальни гlишлои хьалъеча хьажадаь 736 эзар сом. Цу средствай чотах боахама способах йиллай 5 нефтепровод, 1 хин провод, хlаьта подрядчикаша йиллай цхьа нефтепроводи газопроводи.

Социально-культурни мероприятейн наха чуlе цlеноц хьалдечеш фондаш укх шера пайда ийцаб укх тайпарa культурно-бытовой объекташ хьалъеча дlадахийтад 3,2 эзар сом. культурно-бытовой объектай хьалъеча уша оборудовани, спортивни инвентарь lалашъяра дlадахийтад 8 эзар сом. Культурно-бытовни медицински хьалаш тоадара дlадахийтад 0,5 эзар сом. Болхлошта садаlа баха путевкаш ийцай 6,8 эзар сомах, хlаьта предприятена кхычахьа эцача дlадахийтад 4,6 эзар сом.

Социально-культурни мероприятей фондерча ахчан чотах Кисловодскерча, Серноводскерча санаториешка садаlаш шоай ун тlено тоадеш хиннав 30 еагlа мехкдьттахо, хlаьта туристически путевкех Астраханера Ростове, Москве, Ленинграде кхаччалца вахa хиннав 20 еагlа саг. Цул еагlа бlаь еагlа мехкдьттахочо садаlа lаьржача форма йисте.

В. И. Ленин ваь 100 шу дузача денна сийлена цахъабахара доккхий социалистически декхараш тlаийнад тха управлене ерригача промыслашa, участкана, бригадаша.

С. БЫНОДАРОВ,
«Сунжанефть» НПУ планови отдела начальник.

ХЬАЛХАРА МОТТИГ ДlАХЕЦАЦ

В. И. Ленин ваь бlаь шу дузача денна сийленца нацьанхара къахьегама вояте а етта къьстта дика къахьег пятилетка кхоалагlча шера «Старогрознефть» НПУ Хачатуров Рафаэль Минасович керте латтача цхьоалагlча промысла коллектив. Мехкдьтта лаккхара 11 бетта план 23 ноябре кхоачашъяьй цо. Планал еагlа даьккха «lаьржа дошув» 68 эзар тонн газ 32 миллион кубически метой я. Планагlа лаьрхlачул еагlа пачхахьалкхенна бь пайда бlаь эзар еагlа сом да. Хьадоаккхача мехкдьттаrен газаген дlабода мах 3,7 процент лохбьб, хlаьта къахьегама оесале лакхъяра план ши процент тlеххоачашъяьй. Мехкдьтта - промыслови управлене керттерчарех лоархlаш я цхьоалагlча промысла коллектив. Цу управлене деррига хьадоаккхача мехкдьттах 70 процент мехкдьттен 84 процент газ йоаккх цига. Дукхача хана дена хьийцаре къахьегаш хьайоаrlаш хилараx цу промыслах тиллай КПСС XXIII-ча съезда сийлен цlи.

Управлене участкашта, промыслашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах КПСС Старопромысловски райкомен райисполкомен карара кара тела Цlе байрах ездо цунна укх шера 14 ноябре.

Ши-шеrlа хьахиннадац уж къахьегама толамаш. Цун керттера бахьан да хlара болхлочо шийна хьалхашка латта декхараш дика кхетадеш хилар, шийна тlалатта бехктохкаш дика боваш хилар. Коммунистически къахьегама сийлен цlи лоакхара тlехьа яьржача социалистически яхье дакъа лоацараш да тlехьа дуккагlа хул. Ленински къахьегама вахте эттача физика лаборатори бригадана укх деношка коммунистически къахьегама сийлен цlи елар. Коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цlи еннай 145 мехкдьттахочоа. Коммунистически къахьегама сийлен цlи яккхара къовсам лоаттабеш я 9 бригада, участок, промысел, хlаьта коммунистически къахьегама ударник яха цlи яккхара хьинаре къахьегаш ва 56 болхло.

Бригадашка, участкашка, йолча материалий, дlаухийтача материалий, пайда ийбеча оборудованe, кхоаьча металла, электроэнерге, кхычар царадаш учет лелаю операторашa. Цох доккха беркат даьннад. Укх шера 11 бетта кхоаь электроэнерги 230 эзар киловатт-сахьат да, хlаьта кхоадь металл бlаь тонн еагlа да.

Промысле оттаяьй лакхен лохен давлени йола трапаш. Ниэтта кара а ерзаль болх бе йолалийтай тарани установкай гидроциклонаши холодильникаши. Яз бахьан долаш дукхагlа пайда эц мехкдьттаца хьайоагlача газах, планал еагlа кходаьй бlаьш тоннаш мехкдьттен газа. Мехкдьтта промысле 40 эзар сахьат кlезигдаьд организационни мероприятеш чакхйоахача хана скважинаш сайца деттилга. Технологически режим нийса ца лелаярах довш хина мехкдьтта 30 процент кlезигдаьд, хlаьта скважинех пайда эцилга дикка лакхденнад.

Производства эффективность лакхъяларца цхьана лакхденнад болхлой ахаш а. Кердача системага доалалехьа хиначул 12 процент лакхагlа да хlара болхлочо эца алапи. Цул еагlа болхлошта премеш тел хьадоаккхача мехкдьттаrен газаген дlабола мах лохбарга, къахьегама оесале лакхъярга, реализаци ячa продукце боарамга хьежжа.

Мехкдьттахоша чlоагlа къовсам лоаттабу производства экономически эффективность лакхагlа хилийтара. Шоаш хьал а яь болх бе йолалийтай мехкдьттен газ хьагулъе магистральни коллектор. Уж къахьегама толамаш доахача къьстта дика къахьегаш я А. Д. Горепекин керте латта Хаян-Кертерча участка коллектив. Хlара сменагlа нормаш тlеххоачаш а еш хьинаре къахьег цига мехкдьтта доаккхача операторашa цц. Степанова, Муралява, Стрюкова, Обнтова, Гашина, кхы дуккхачаф а.

Доала къахьегама толамаш лакхагlа хилийтара дикка новкъостал ду мехкдьттахоша шоай квалификаци лакхъяра а. Яз болх дика лелабу цу участке. Укх шера 28-ча ноябре производственно - технически курсаш чакхъяьхар 60 оператора. Лакха къахьегама толамаш дахарах цу участка коллективана еннай «Старогрознефть» НПУ-и профсоюза промкомеи карара кара тела Цlе байрах.

Тха управлене яьржача социалистически яхье хьалха латта ца lеш, Еррига союзни социалистически яхье а дуккхаза хьалхара моттиг дьхарехь я Щербаков Федор Иванович керте латтача участка коллектив. Укх шера 11 бетта планал еагlа но даьккхад 36107 тонн мехкдьттен миллионаш кубически метраш газа. Управлене участкашта юкъе шоллагlа моттиг а луш, эзар сом премена делар цу коллективана.

Уж къахьегама толамаш доахача дикка дакъа лаьцад мехкдьтта доахарий бокъонца болча гlоцчаша, лаьттан кlалха скважинашта ремонт еча операторашa.

В. И. Ленин ваь 100 шу дузача денна баха боагlача тайпара мякъабахаоа дlахо йодача хана кхы а дикагlа къахьега дерзl промысла мехкдьттахоша.

А. ЗУБОВ,
«Старогрознефть» НПУ къахьегамеи алапеи отдела начальник.

ЛЕНИНСКИ къахьегама вахта
100 шу

КИЙЧА ХУРГЬЯ ТЕХНИКА

Боахамий дуккагlйола техника кхачикара чулестай хlана. Массанахьа техникана ремонт еш ба механизатораш. Дlадоладеннад уж балхаш Шалл района «Южный» яхача совхозе а. 35 трактор я цу боахамо ремонт е езаш. Цхьабакъда ерригача сезонах механизаторашa шоай тракторашa дерттlа йоакхо а еш лелаярах капитально тоае езараш барх1 мара яц.

— Дуккагlа йола тракторашa кхачикарча балхех мукъайоаллашехьа, юртбоахама техникана ремонт яра график я оттаь, дlайолабир оаха болх, — йоах мастерской заведующе нов. Кузнецова.— Цу графикага хьежжа, бlайна бутт юкъе кхоачаш «Т-40», «МТЗ-50» яхача шин трактора капитально ремонт яьй.

Хlара трактористa ши-шийн трактора ю ремонт. Лаьрххlа вlашагlъелла ремонтни бригада яц. Из гlуллакх ниттa оттадеь механизаторашта юкъе ахь вlерагlа йоаржвара, царга боах дикагlа байтара.

Чуйнна ремонт еш боахк механизаторaш. Духхьал цар хьинаре къахьегарах байнача бетта графиках йоагlачул еагlа кхо трактор тоаьй совхозе. Царех цхьанена капитальни ремонт яьй. Механизаторaша дош деннад йиъ лагlча квартале тоае еза бархlе а трактор ткъоалагlа декабрь тlаккхоачаш тоаь яккха.

— Миштa вlаштlехьдоал шун хана хьалха тракторашa тоае? — хетт аз трактористaга Исмаилов Мохьмадага.

— Цхьадале, балха ха къовсаш оаха, шоллагlа-дале, хьалха дlаихача шерашка сайна довзаш, ремонтни балхашта эша хьалаш да укх шера — эксплуатаце дlаеннай мехкастерской. Тха хlана йиш я тхоашта ца тоаш йола оатхал хьае, къьнаяраш тхаметтаоттае. Из яхх ерига къайле.

Геттара дика къахьег трактористаша Чагаев Вахlида, Моллаев Зайнудина, кхычар. Шоай нормаш денна 120—130 процент тlеххоачашъю цар.

Ниэтта дика дел совхоза тракторно - полеводчески бригадашка мотбоахама инвентара ремонт яра балхаш а.

Долаш да совхозе кхоачамбоараш а. Дукха балхаш да мастерскешка де деваш. Станокаш дlаоттаьй, хlаьта электропроводка яза я. Цу тайпара кхоачамбоацарашь кхы а да. Совхоза дирекци теркам тlабахийта беза уж дlадахара.

М. РАШИДОВ.

Республикерча гlишлошъерий хьаштeш дика кхоачашдара къьстта дика къахьегаш я «Чечингсельстрой» треста дьшкафетова конструкцей завода чуйоагlа хьун хlамаш чакхйоахача цеха коллектив. Пятилетка хьалхарча кхаь шера планал еагlа хlанналехьа цо арахийца продукци 74 эзар сомa мехья я. Ер шу чакхдалалехьа кхы а 35 эзар сома мехка арахуцца арахецаргья цеха болхлоша. Къьстта дика къахьегаш ба цу цехе херх хьоакаш арадакаш йоакха М. Еременко, Р. Фендриков, А. Арсаханов, столяр М. Мутаев, кхыбараш. Юкъера даьрхlача хlара сменагlа нормаш 130—135 процент кхоачашъю цар.

СУРТА ТlА: (аьрдехьара аьттехьа) М. Еременко, Р. Фендриков, М. Мутаев, А. Арсаханов шоай дакъена толамашка хьожаш ба.

И. Плаева сурт.

НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ОБЩЕСТВЕННИ ПОРЯДОК ЛОРАЯРА МИНИСТЕРСТВАХ НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЧУРЧА ГlУЛАКХИЙ МИНИСТЕРСТВО АЬННА ЦlИ ТИЛЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

«Автономни республикай общественни порядок лорара министерствех автономни республикай чурча гlулакхий министерствеш я къахьегамхой депутатий крайвой, областной Советий исполнительни комитетий общественни порядок лорара управленеех къахьегамхой депутатий краевой, областной исполнительни комитетий чурча гlулакхий управленеш а яьнна цlераш тlачара хьекъехьа» 1968 шера 28 ноябре арадаьннача РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума Указца дувзаленна Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совета Президиумо сопам бу:

Нохч-Гlалгlай АССР общественни порядок лорара Министерствах Нохч-Гlалгlай АССР чурча гlулакхий Министерство аьнна цlи тилла.

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

Гор. Грозный. 1968 ш. 4 декабрь.

ДУНЕН ТIА ЭГГАРА ДЕМОКРАТИЧНЕГIА ДОЛА ЗАКОН

СОВЕТСКИ ХАЛКЪИЙ БАРТ ТАЙНАЧА ДЕЗАЛА ЮКЪЕ

(Йистедоьлар. Доладур 1-ча агIо тIа).

ХIанзара технически оборудовани чуоттаь 159 йоккха промышленни предприяти ю республике. 7-зза совгIа дукхагIа хиннаб болхлой. Промышленни производства болрам 1913 шераца нийсбича 69-зза лакхбеннаб. хIаьта эза-йоккхача промышленносте — 75-зза, арахеца машиностроене продукци —эзарза, кхачан промышленноста продукци—кхозза хIана яц дьина. Доаккхаш дола мехкаьтта 11-зза совгIа дукхагIа доаккх. Республиканакъахьегамхоша кердача толамашца белгалдаьккхар мехкаьтта доахача промышленноста 75 шу дизар. Владимир Ильич Ленин ваьча дийнахьа дена 100 шу дизара баха боаггIача тайпара накъабаха кийчлуш, мехкаьттахоша 2 шерах 10 бетташ пачхаьалкхен планал совгIа 366 эзар тонн е революци хилалехьа доаккхаш хинначох нийсса аха хIана яц лыпа мехкаьтта даьккхар. Алхха ухх шера бурув техан кийчъяьа йкъакъа эксплуатаце дIаенцай 26 скважин.

Республика халкъа боахаме болх беш лакхерех юкъерен образовани болаш 25 эзар гаргга специалист. 550 Iилман болхло. 125 Iилмай доктори кандидати ва.

ТIехдика товар телаш я толашгIа йолча техникаца кийчъяь совхозийн колхозийн социалистически производство. Механизаци, агротехника, зоотехнически Iилма юкъедоаладаро новкъостал ду ялата культурай, сома, баьцадаарий лакха хьувкъамаш хьехе, доахан дебаде а пар продуктивность лакхие е. производства рентабельность айе.

Овлангара дена хувцаденнад культура Дворецаш, клубаш, школаш, больницаш, театраш, библиотекаш, городера дараш саина водопровод, газ, электросердал, кхыйола парнIатонаш а чуйолаш дола вуIе шеноп къалдеш латтаза юртий сибат. Шерьеш латт торговлен общественни кхачани предприятей, коммунальни а бахача наха шIагIа эша гIулакхаш деча а предприятей сеть.

Социалистически экономика дегIаоро хайцаб къахьегамхой вахара, быта, мировезарене лостам, деррига матерьальни духовни рузкъаш дебадарга, Iилмен техникен, искусство а литература а тоадаларга кхочадаьа гIулакх. Болх беш 11 эзар совгIа хьехархой верыш шк бIаьи ах бIаьи эзар совгIа саги волаш йола 467 общеобразовательни школа а болх беча кагнохой 59 школа а я республике. 2 лакхерчен 13 юкъерча специальни дешара заведенешка дешa ватIа 26 эзар саг. ВУЗ-ашкен Iилма-тохкама институташкен болх беш ва пхьа эзари ах эзари совгIа Iилман болхло. Вай республике бахача вахе хIана 10 эзар сага лаьрхIача 125 студент кхоач.

Нохч-ГIалгIайчен сийле яьккхай Социалистически Къахьегама Турпалаша мехкаьтта чакхдоаха-ча Пугачева, тракторни бригада бригадира — республика Лакхехьарча Совета депутата Багерманова, бурув деттача мастера — республика Лакхехьарча Совета депутата Олейникова, совхоза доярка — СССР Лакхехьарча Совета депутата Барахоевас, установка начальника — республика Лакхехьарча Совета депутата Деткоискаяс, сискал лелаеча звеной звеньевaяс — СССР Лакхехьарча Совета депутата Муслиевас, вокхагIа волча оператора — СССР Лакхехьарча Совета депутата Жиленова, промышленни юртбоахамен производство хьалха латтача кхычар.

МаIача наха нийсса кхалнаьха социальни бокъонаш хилара тешал деш да общественни пачхаьалкхени гIулакхашка цар дакъа лоацаш хилар. Саго теркал на ец, бокъо йоацаш яр Нохч-ГIалгIайчен кхалсаг революци хилалехьа. ШерIатои Iадаташеи шоай закона мегадаь дар массехк сесаг хулга, кускал ялила а дохкилга а, мавре яха ха кхачанза йола йоIиграш мавре ухийтила, кхалсагах дош ца хеташ йола кхы тайпа порядкаш. ХIанз республике 69 кхалсаг я СССР, РСФСР, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советий депутаташ болаш, 3783 кхалсаг хержай моттигерча Советий депутаталла, эзараш кхалнах ба хьехархой, лараш, промышленностен юрта боахамен специалисташ болаш.

ДегIадоагIаш латт бахача наха деш дола медицински гIулакхаш. 206 медицински учреждене болх беш ва 1400 совгIа лори пхи эзар гаргга медицински болхлой.

Шерлуш латт республика культура учреждений сеть. Вай а пачхаьалкхен филармони, халхарен иллен ансамбль, музыкальни училище, 4 музыкальни школа, эзар совгIа клуб, киноустановка, театр, библиотека. Х. Нурадилова цIерагIчен эрсий драматически театраша хьуттаю нохч-гIалгIай драматурги, эрсийн дунени классикий произведенеш.

ХIара дена радио чуя телевидени гIолла нохчий, эрсий, гIалгIай меттала ега передачаш советски наха довзийт мехка а вай республика а общественни политически вахара дерригача довзоцa карагIдийна хIамаш.

ХIанз чIоаггIа дегаш айдена а болаш, шерра социалистически яхь боаржаьй къахьегамхоша В. И. Ленин — къахьегамхой сийлахь-воккха баьчча, Коммунистически партии Советски пачхаьалкхен хьаьр ваьча дийнахьа дена 100 шу дизара баха боаггIача тайпара накъабахар дукха.

Мехка дерригача халкъий барт тайнача дезалах болча Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша шоай деррига ницкъаш тIадохийт КПСС XXIII-ча съезда решенеш толаме чакхъяхара, производственни планаш заданеш хана хьалха кхоачашъяра, Советски социалистически пачхаьалкхе дIахо чIоагIъяра.

Масса долча хIамаи тIанхуаш, бахача наьха хьашташ довзаш, цар наказаш диза кхоачашдеш хиларца харжархоша чIоагIа сий деш ба Ленински района № 4 йолча депутатски Совета членаш. Каст-каста вIашагIнхет уж шоай балхах, де дезачох дувца. ДукхагIдола харжархой наказаш кхоачашдаь хьинай Совет. Совета шийтта заседане дукха тайп-тайпара дешаш дийцад.

Керттарча даьхье бахача наха культурно-бытови хьашташ кхоачашдара лостам болаш хиннад уж. Масала, торговле предприятей болх, наькъаш товдара, нах чубахача цIеношка газ чуйиллара ишгта кхыдола дешаш кхоачашдаьд совето. Общественни болх къаьстта дика лелабу депутаташа Ф. А. Гентемирова, Е. И. Норезина, А. Я. Соловьева, кхычар а.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьтта-хьа) А. Я. Соловьев, Е. И. Норезина, Н. Ф. Литвинов.

И. Пиева сурт.

ДЕПУТАТИЙ ХЬИНАР

Юртийи посёлкайи Советий болх тоабара КПСС ЦК-ас баь сецам арабаьлча дена дIаяхар сел дукха ха яц, цхьабакъда, балха тIа карагIдевна хIамаш тоьал дукха да.

Дикка тоабеннаб тха Совета, берригача депутатий болх.

Бокъонца йола къахьегама образенаш гойташ болх бу депутаташа ерригача производственни участкашка. Царех дукхагIа бараш материальни рузкъаш хьадеча болх беш ба.

Сессешка а исполкома заседанешка а каст-каста дувца хьинах производства дешаш, юрташкарча къахьегамхой быти салоIилгех вIаштIехьдаккхара дешаш.

Долакоан Инаркъен медицински торговлен гIулакх дега тоадар дувцача сессе тIабийхабар райпо председатель Р. Арчаков Долакоарча участкови больница керттера лор Л. Рыбальченков, хIаьта из болх тоабара де дезараш сесса белгал а дир. Цунах баьина пайда хIанзле а гуш ба.

Керда тикаш йохкаш латт юрташка, тикашка дохка кхукьача товарий ассортимент шерьяьй. Участкови больница шерьяьй — хIанз цига 25 меттиг чулатташ пхи палата я. ДукхагIа хиннаб медицински болхлой, хIанз юрташкарча нахага хьожаш виъ лор ва.

Шоай болх тоабаьб юрта Совета территоре тIарча культурно-просветительни учрежденешка а. Клубийи библиотекайи болхлоша шерра пропаганда ю кердача книжкашта, каст-каста бригадашкен фермашкен ух, цига ленински уголокаш вIашагIъехя.

Къаьстта белгалъяьа йоагIа Хохова Раисас кулгалду Долакоарча культура ЦIени Бокоева Надеждас кулгалду юртарча библиотекаш коллективаш. Уж каст-каста хул кхаш леладераш хьайбаш леладераши болча хьоашалгIа бахе, концерташ уттаду царна, книжкаш дешарий конференцеш ю. Сессе дувца еттадо дешаш кийчдеча хана тхона доккха новкъостал ду Алероева Марияс, Энгиноевгlар Етаси Султанеи, Саутиев Ваниса, Хамкоев Махьмада, Кортоев Висас, Гаалоев Хьасана, Исаева Щурас, дукхача кхыча депутаташа.

Масала, берий беша заведующелла болх беш йолча Алероева Марияс толаме кхоачашду юрта Совета председатель заместителла декхараш. Юртарча книжкаш дешаранта хьалхашка каст-каста къамаьлаш ду деша даха за йоацача бераштa кхетам баларах долча деша лаьхехьа.

Сий долаш ба тха депутаташ производстве а.

МалгIабика районе шерра йовзаш я доярка, юрта Совета депутата Картоева Аьай цIи. Массехк шу да «Ингушский» совхозе меттел, ерригача районе а цо хьалхара моттиг лелаю.

Ухх шера 11 бетта хIара кхоабача Iаттагаро 2700 килограмм шура лыккхай цо, планах дикка эзаш хиннар 1650 килограмм мара йоацача метте. Хьалха латтача доярка сийна Центральни усадьбе хьалъегIай Ше байрах.

Массаза а за кордйоагIа цунна харжархоша къамаьл де, юрта Совета сессей решенеш царна дIайовзийта; харжархоша дена наказаш кхоачашдара къовсам лоаттабу.

Къахьегача хьокхам тел депутаташа доаркашка Картоева Нацирас, Пешхоева Нинас, телятницас Уциева Бугас, механизатораша, Димаев Имрана, Бельтоев Iабдул-Муталиба, Бархоиев Ахьмада.

Хьоастадоаиа хьа деххараш хIанз а дукха летт юрта Совета хьалхашка. ХIаьта депутаташца цхьана оаха уж толаме кхоачашдергда аьнна хеташ а да тхо.

Я. ГУНОЕВ,
Долакоарча юрта Совета председатель.

Лениноли къахьегама вахте эттача Нохч-ГIалгIай мебельнохьун хIамаш чакхйоахача «Терек» яхача фирма цехашта юкъе хьалха латт М. И. Чуйко керта латтача мебельни цеха коллектив. Товарни продукци арахецара цхьайтта бетта план 101,3 процент кхоачашъяьй цо. Планел совгIа арахийца продукци эзараш сома мехка я. Ухх шера планагIа лаьрхIачул совгIа цо пачхьалкхенна баь пайда 54,7 эзар сом да. ХIара сменах нормаш 130—150 процент кхоачашъеш хьинаро къахьег цу цеха столяра В. Чистилина, отделочница Н. Соловьевас, кхычар.

СУРТА ТIА: Н. Соловьева болх беш я.

И. Пиева сурт.

ЮБИЛЕЯ СИЙНА

Сийлахь-воккхача В. И. Ленина 100 шу дизара сийленна накъадахара шерра социалистически яхь яьржача хана дезду вай СССР Конституце да. Пачхаьалкхенга ялат доахара пхе шера план кхоачашъяьй Наурски района къахьегамхоша. Даьхенна 33169 тонн ялат дIаденнад цар. Къаьстта дика къахьийгад Ленина цIерагIча колхоза къахьегамхоша (станични совета председатель Н. Д. Лопатин), 5839 гектарах хIаране тIара 20,5 центнер хIа чуйийцад цар. ХIаьта Калиновски юртсовета депутат Р. М. Рустамова керте латтача комплексни бригада гектара тIара 27 центнер чуйийцад из.

Дог гIоздоаккхаш да комсаш лелараштa карагIдаьинараш а. Ухх шера 80 эзар тонн комсаш пачхаьалкхенна дIачуевиай цар.

Къаьстта дика толамаш даьхад «Советская Россия» яхача винсовхоза (директор районсовета депутат В. Г. Перепада) къахьегамхоша. Пачхаьалкхен план 166 процент кхоачашъяьй цар. Гектара тIара 140 центнер комсаш чуийцай В. С. Гресева керте латтача бригадо. Дика новкъостал дир тхона комсаш чуэцача город Грознера баьхкача студенташа, профтехучилищай дешархоша.

Района къахьегамхоша тIаийца социалистически декхараш кхоачашдеча доккха дакъа юкъекхухь хьайбаш леладераша а. ХIапало дукхха тIехкхоачашъяьй дулх, фуаш, тха, шура йохкара шера план.

Дика къахьегарца цхьана шоай культурно-бытови хьалаш тоаде а баха моттиг хозье а оарцагIоавл тха района къахьегамхой. Цу гIулакха дика новкъостал ду царна пачхаьалкхено а. Духьал ухх шера хьал а лаь эксплуатаце дIаденнад 12000 квадратни метр пах чуIе моттиг йола цIенош, школа, цхьа эзар квартирашка газ чуйиллай, райбыткомбинат хьалъяьй. ХIанз хьалъь йистейоалаш латт юкъера школа, 1600 моттиг йола культура ЦIа, кинотеатр.

Къаьстта дукхагIа терко ю наьха культурно-бытови хьашташ кхоачашдара «Наурский», «Победа» яхача винсовхозашка, «Россия» яхача колхозе, «Терский» яхача жа леладеча совхозе. Масала, ухх шера дIухьаь цхьан «Наурский» яхача винсовхозе юкъера школа, 500 квадратни метр йола спортивни зал, кхоъ тика, ишгта кхыдола гIирсаш хьалдаьд.

Цунца цхьана тхоай торонашка хьежача, де йиш до оахоша ца лаьрха а хоа тхона. Цудухьа КПСС ЦК октябрьски Пленумо белгалдаьча тайпара станични юртен Советий сессешка, районсовета сессе оаха дукхагIа терко тIебахийтаб пайда эцаш йиса торонаш гучалахара. Уж белгал а яь В. И. Ленин ваь 100 шу дизара даха доаггIача тайпара накъадахара лакха социалистически декхараш тIаийцад. Уж 1970 шера 7 ноябрь хьатIакхачале кхоачашде лаьрхIад района къахьегамхоша. Планал совгIа пачхаьалкхенга йоха лаьрхIад 3100 тонн шура, 21669 тонн ялат, 255 тонн дулх, ишгта кхы дIахо. Цул совгIа 8 клуб, ялх пионерски лагерь, 5 школа ишгта дукха кхыйола культурно-бытови гIирсаш хьалде а лерaI районе.

И. Н. ФЕДОРОВ,
Наурски райисполкома председатель.

ИРАЗА НОВКЪА

Ухх шера 300 саг тIаккхийттав «Электроинструмент» заводе болх бераштa. цудухьа 40 процент дукхагIа продукци арахеи заводо. Дукхахача доазал хехьарча пачхьалкхеназа дIайовзийт Наьрань заводе болх беча гIалгIай мехкараша.

Шоай къонача города, къамаш сий доаккх цар. Советски Конституце шийна еннача бокъонех яха гIерт гIалгIай кхалсаг, ше хьаьнкъал, лепал долаш, хIамаи хьекъал долаш йолга хьагойт балха тIа, общественни вахаре. «Кхалсаг йиаш мукъаляккхара а маIача сагаца цун бокъонца нийсхо хилийтара а, — яьхад В. И. Ленина, — общественни производстве дакъа лаьийта деза цунга.

Йоккхача сборочни цехе кинозале саина нийсача мугIарех Iохайша багIа кхалнах. Сатийна баIаш саина хет уж дIатIахьежача, хIаьта а царна юкъе лелха электрически тока сийгаш дайча из уйла харцахьа йолга хов.

Сийна хьалат а дукаш мугIараштa юкъе гIолла хьал-Iо ухаш лел. сона хьачувоагIаш заводa сийлен Доска тIа хьалтеха доалла ча сурта тIа бIаргейна юкъерча дегIара Сапалиева Лима. Цхьаннега ладувгI, шоллагIчоа IотIа а йийрзе деталеш вIашагIа ишгта йохка еза дIахьокх.

Белка саина, кабель тIахьоарчабь, водниг хьачукорчаю неха болхлоша. Цу кабелах кхоккха метр кусокаш а яьхе шоаш хьавIашагIъехкача электросверлилкех дIаехк мехкараша.

Монтажницашта кабель тоьаш, хIаьта цу воргинга дIатIиводаш сар ваш, хьелу хургва-кх из.

Цунга на а хьежаш тони дига бе а делла дIатIайоза. Лима, Арлакха вIендаш хьа а лакхе хьабелл кабель. тIаккха хьатIабаьхкача болхлошна сихха из теза дIаотт. Со саина цунга хьежаш латтача мастерага Кучмиева Таисия Григорьевнайга хетт аз:

— «Шийн балха эвдаш кхоачашъе кхуврглий Лимай, дукха ха ма йоьйой цо? «Мастер елакъеж:

—«Автомат» саина лел цун кулгаш. Уж цо наха новкъостал деш йолю микотаи-м гаьнна тIехьаюсаргья сирпа чакхъялалехьар.

Хьеж со шийн гIанда тIа Iо а хайна болх бе йоллешачa Лимай вIамигача кулгашка. Кхайй лел уж. Цун бе волле ира урс хьовлах саина чуух сомача кабела. Ша бе боллаб аллалехьа эгIара а. магIара а дерландалина къеста «кхаьнаш» а долаш юхе гIолла хьаллолача конвейера лента тIа уллаш хул кабела кусок. СменагIа 400 — 500 кусок кабель шенбу Лимас (норма 350). Ша болх мел кхераме ба а (шIегаш лоpаде деза ирача урсах) мел ха йоар саш ба а дика хоа электромонтерашта.

ДоархIаме цех я сборочни яр. Заводе хьа мел яь деталеш ухкала боагIа. Цига вIашагIйохк электросверлилкаш, кхыйола инструменташ.

Юха а хьагIеттаь Лима шийн новкъосташта балла болх Iоа а баь, 20 операци я цу цехе. Уж Лимайна йовзаш я цун кулгех чакхъяьнна а я. Цудухьа цун лина кхоач массанена а новкъостал де, дIахьовка, дIахьеха. Цо Iомаяь Бачалова Хьанифа хьаена кхобутт мара боацалие а брак йола инструмент цехера дра на ялийтара тIахьожам лоаттабеш я. Фентилгага кхаччалла вIашагIа а яьккхе юхавIашагIйола цо шийна тешаме ца хета электросверлилка.

—Хьо хье хьаш Iомаьй?—хетт аз Лимайга.

— Ша тIехьашкарча гIанда йа пгIар гой хьона? Из я-кх, са вIашагIа йола йиша Лейла.

Лейла цхьа шу хьалкагIа ера заводе болх бе. 1962 шера дар из.

Лима цу хана къона город хьалъевп боахкача гIишлошъерашта новкъостал деш, пенаш дотташ яр. Дукха ха я цу йижарий да, нана декна. Лейлас керайно Лимайна завод. Цун дика хетар шоаш цIагIа а балха а цхьана хил ча.

Завода коллективо сий ду цар. Лима Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета депутат я. Дукха хул из йолча тайп-тайпара гIулакхаш эшаш харжархой. Лимас шийна могача тайпара гIо ду царна.

ЧIоагIа дика хет Лимайна заводе хIара шера дукхагIа мехкарий хулаш. ХIанз нийсса ахаш кхалнах ба цу йоккхача завода цехашка къахьегаш. Кхоачашдеш боахк уж Ленина дагадаьллар, шоай вахара, ираза дай хила гIерт. Лима хьалхарчарна я.

М. ЗАНГИЕВ.

КХАЛНАЬХА ХЬАШТАШ КХОАЧАШДЕШ

Итт шу гаргга ха я тха боахаме кхалнаьха Совет вIашагIъелла. Цу хана дена шерденнад кхалнаьха Совета мугIараш, чIоагIъеннай из. Тайп-тайпара бе кхалнаьха Совето бу болх. Оаха теркалду ухх тайпара дешаш: колхоза боахам дегIабоалабеча кхалнаха юкъекхухьа дакъа, цар къахьегама хьалаш малагIча боарам тIа да, советски законаш телхалой цар, ишгта салоI кхалнаха, цар культурни салоIам фу дича вIаштIехьболаккхаргбар, культура ЦIен художественни самодеятельносте дакъа лоаций цар, бераца ишгта деш, деша аха ха йоацараш берий беша е ясле ухий, ишгта дукхха кхыдола дешаш.

Йоккхий бокъонаш еннай кхалсага вай Советски Конституцо. Производстве, общественни вахаре дакъа лаца, кхыча гIулакхашта маIача наха нийсса бокъо я цун. Цудухьа цу бокъонех кхалсагага бизза пайда эцийтара деххараш уттаду оаха тхоашта хьалхашка.

Дукха да кхалнаьха Совета инициативах Первомайская яхача станице бахача наьха культурно-бытови хьашташ дикагIа кхоачашдара даь. Тха инициативах дукха ха йоацаш саг йоалаяран-маьре яхарaи регистраци ю зал хьайийллай станице. Юрта Советаца цхьана чакхйоах оаха регистраци яра мероприятеш. Цу гIулакха колхоза оркестр хьарх, зизай курсаш кийчъю, къонабараштa лаьрхIа халхараш уттаду. Вешта аьлча, торжественно чакхдоакх оаха из гIулакх. Къаьстта сакъердаме, дика чакхдувл тхо долча комсомольски Iаьдалах саг йоалаяра хьоалчагIаш. Цу зале чакхдоакх Iедаьча бера регистраци елга а. Хьалхе а лор а акушер хьахох оаха вIашагIъехача бера де деза гIулакх къонача царна дIахьеха, хIаьта юхьла бераш даьраштa колхоза правлене чотах совгIаташ тел оаха.

Къонача цIен-нoанoшта лаьрхIа хIара шера культура ЦIагIа баракъа дахкха я, тега а Iомабала кружок вIашагIъеллай кхалнаьха Совето. Ухх массехк шера дукха кхалнах Iомабеннаб баракъа дахкха, тега. Шера цкъа-шозза вар тийгача баракъаш выставка а ю оаха.

Культура ЦIен боахкой новкъостаца дезалий сайренаш, кхалнаьха тематически сайренаш чакхйоах кхалнаьха Совето. Масала, тхо долча традици а хиена дIаэттад хIара керда шу дезалий сайре еш елкана юхе дездега. Уйхаза тайп-тайпара лоизараш чакхдоах оаха, викторинаш, атракционаш, халхараш хул.

Сакъердаме чакхъюьш тематически сайренаш а. Ухх шера массехк хийнай уж тхо долча, «Цхьаккха вицвенинаи, цхьаккха дицденнадац» яха сайре еш Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тIем тIа байнача шоашоай гаргарча наьха-бIухой сурташ дера кхалнаха. Ишгта хIанз а гIехь йиц ца луш я «Пачхаьа Iаьдал лаьттача хана кхалсаг-ахархой хIаллара кхалсаг-колхозницен» яхача темах хиина «Голубой огонек».

ХIара шера деоду оаха дунен халкъашта юкъера кхалнаьха цIей— 8 Март. Цу дийнахьа берригa кхалнах — пенсе бараши колхозницаши дезача цIейца даькъал а буйлаш открыткаш кхухьийт, хIаьта больнице памогаш бараш болча ух.

Торговле болх тоабкра лаьрхIа кхалнаьха Совета членаша лавочни коммиссеца цхьана каст-каста тикай заведующей отчеташка ладувгI, уполномоченни пайщикий собранешка къамаьлаш ду, цига шоай предложенеш тел.

ХIанз тхоай станице кхалнаьха клуб хьаелла дага да тхо. Цига бераштa эстетически кхетам балара, хьаьший тIаяпара, чIир бода кхача кийчбара навыкаш Iомаергьа кхалнаха. Цул совгIа клубе дувцаргда бераш уиахцIена доаш кхедара дешаш а.

Тхоай балха дукхагIа терко ю оаха кхалнах колхоза производстве дукхагIа юкъеозара, хьайбаш, кхаш леладеча цар доаха толамаш шерра лакхагIа хилийтара.

Е. В. ВРУБЛЕВСКАЯ,
Грозненски района 1-ча Май цIерагIча колхозе кхалнаьха Совета председатель.

Планал совгIа кхо миллион сома маьха продукци пятилетка чакхйоалаш арахеца аьна декхар тIаийцад «Электротяжмаш» яхача Харьковски завода машинашъераша. Шоай продукци — турбо а гидро а генератораш — вай мехкарча дукхача энергогIишлошта а доазол дехьарча 24 пачхаьалкхене а дIалхухьийт харьковчанаша.

В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена 100 шу дизара шоай къахьегама совгIат кийчдеш ба турбостроителаш, цар декхар тIайийцад цо мехка дукхьашара I миллион киловатт низ бола турбогенератор кийчъе аьна, мухь тIехбаьна моттиг нийсъелча цунна тохкам бергба предприяте арахецача ерригача генераторашта.

Сурта тIа: массазарча токх электродвигателаш вIашагIъехкача участке. Хьалхашкахьара бараш — производстве хьалха латтараш, слесараш-сборщикаш Степанов Иван Сибцевой Анатолий.

З. Эттингера сурт. АПН.

«СЕРДАЛО»

2-гIа агI., 5 декабрь, 1968 шу.

ЛЕНИНАХ ДАГАДОАГIАРАШ

ШОФЕРИЙ КОТАЛО

Ерригача коллектива а шоай а къахьегама сий лакха лоаттадеш хьабоагIа, Грозненска автотранспортни предприяте автомобилаш лехкараш. Къаьстта белгалбаха боагIа ленински къахьегама вахте а этта къахьегаш бола водителаш-ветеранаш. Шоай ерригa торонаш шIаьха а тахка а текха мухьаш дIаккахьара пхе шера план ханал ши шу хьалха кхоачашъяра керда лехкараш тIайншар пар. Автомобильни гIулакх дукха дезаш волча колонна диспетчера В. Д. Окоше къахьегама сахьата расчет а я хIара водителa торонаш дIайовзийтай.

Лехкараш тIайнца, дукха ха ялалехьа сучабьлинаб хьалхара отличникаш. Уж ба автотранспортни контора болх бе йолаелча вена укхаза болх бу Бутин Николай Даниловичи Карагичев Илья Константиновичи. Ноябрь бетта дена 1971-ча шера чотах къахьегаш ба уж. Социалистически яхье хьалха латта новкъостий дакъала а бувцаш цар цIи тIайола дошо сахьаташ делар предприяте кулгалхоша ни. Карагичевнен Бутинан.

Цу автотранспортни предприяте болх беш ва къаьна коммунист Мищенко Александр Архипович. «МАЗ-205» яхача машинаца инертни материалаш дIаккхуьхьача водитело хIара бетта шишша задони кхоачашъю. Октябрь бетта план 3,7 эзар тонн мара йоацача 10 эзар тонн материалаш дIайиккъай цо.

Шоай боккхагIа болча новкъостащкара хьоккхам а ийбеш дукха водителаш ба укхаза дика къахьегаш. Царех ба балха нормаш 120—150 процент кхоачашъеш едмосвалаш лелаш Ясеев Вахид. Львов Николай. Шерпиев Виктор. кхыбараш.

П. НОВАЛЬНОГОВ.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) кердача пятилетка хьалхарча шера чотах къахьегаш бола автомашина шоферакш И. К. Карагичеви Н. Д. Бутини.

В. Юнцевича сурт.

ССЫЛКЕ 1898—1901 шераш

ЧЕККА вIаштIехьбаьлар Владимир Ильичацара буваам. Лийца «Предварилке» чубоаххача наха мел эпа книжкаш дола йиш яр цу хана. бахьа чIоагIа хьежадар царга, бакъда, алапашта юкъе тIадамаш а е шурийца яздь книжка кахьата бос хуцаш йола Iатташ а хоалийта йиш яр. КъайлагIа кахьаташ дIа-юха кхухьийташ йола техника чехка тоалора тха...

Владимир Ильича письмош деналах дила дар, балхах дувцар цар. Уж письмош кхьача гаг икдлора, набахта вовллаш хилорах, ше болх бе а волалора. Сона дагадоагIа цу письмоша сай дог гIеэдаьккха (1896 шера август бетта со а набахта яхар). Шурийца яздь письмош арахьара хьакхоачар книжкаш хьачутела мукъабелча шоатта дийнахьа. Книжка тIа хулача вIашта йовзача белгалонашка а хьеже, гIадволар хьо книжкана юкъе письмо хиларах. Ялх сахьат даьлча кIеж лаьнха хий дора, тIаккха надзирательницас кинаве дугар тхо. Из ка тIаккхоаччаш письмо дIахьха оасаш а доахаш тедар, чай дора, надзирательница дIа ма ляхийге а, письмох дIаьхха оасаш дIайихача чаьла Iочудохийтар, — письмо хьагучадоалар (набахта вIаштIехьдацар кIерама сердалга а хьоккаш письмош гучадаха, Владимир Ильича дагадиадар дIайхача хи чу а ухийташ уж гучадаха), ма чIоагIа деналах дила хулар-кх из, ма боккхача безамца дешалора-кх...

Набахта дукха болх бора цо. Цига кийчдаьдар «Россе капитализми дегIаяр» аха книжка а.

Владимир Ильич набахтара араваьначa хана а со чуйоаллар... «Ветровски истори» хиина дукха ха ялалехь со хьахийцар («Петропавловски крепосте ше Iовгаль йийпаяр Ветрова»). Жандармаша хьахийцар лийца баькха дукха кхалнах, царца со а хийцар, дош дийца даллалца Питере йисар со, ког мел баькхача тIехьа делаш ши шпион а волаш. Эггара водо хьал тIа еира сона организаци...

Уфимски губерне даккха кхо шу ха техар сона, цу хана Владимир Ильич вахаш хиннача Минусински уезда Шушенское яхача юрта дIахийтар хийхар аз, се цух «нусказ» ла а аьлна.

1898 шера Красноярске кхаьчар тхо (Надежда Константиновнаца хиннай пуи нана Елизавета Васильевна Крупская), цигара Енисей тIа гIолла пароходаца Iоаха везар, бакъда, пароходаш ахь доладаланза дар, хIаьта а...

Владимир Ильич вахаш хиннача Шушенское яхача юрта кхаьчар тхо боад беннача хана. Iодеевче тхо, шIагIа чудигар. СибарегIа — Минусински округе — хьархой Iалаьмате цIена бах, цIагIа уй тIа хоаш даьналаш ухк, цениш цIена кIнр техка, басар хьекха да. Владимир Ильича цIа вIамига даде а, цIена дай. Сонек мамайнеи цIопой жхедиса дакъа делар фусам-даьша. ЦIа дижа хьагулбедар фусам-даьйи доалахойи, чIоагIа тхога хьожаш а хаттараш деш а бар уж. Юххера а чарахье хиина шIаьера Владимир Ильич. Ильич чехка хьачуваьлар ий чу. Со шIагIара дIаара а аьнна, цуина дувхьалъихар. Цу бус дукха хь лаькхар оаха цхьаьца дувцаш.

Шушенске ссылке бахийтарех шиъ мара болхаро вацар—ледзински социал-демократ, кийнаш ю пхьар, полик Проминский сесагi цхи бери а долаш, путиловски болхло Оскар Энгберг, къамах финн. Шаккхо а геттара дика новкъостий бар уж. Проминский сабаре, ваддх долаш, геттара чIоагIа сагт вар. Цо кIезига дешар, дукха хIама хоаш а вацар, бакъда, къаьгта классови гIулакх доалалаш вар. Цу хана а ди лелабеш хиннача шин сесагаца сабаре — цунах велаш вар из. Iалаьмате дика доахар цо польски революционни иллеш. Вераша цунна тIехьа валар, Владимир Ильич а царех дIаккхетар, СибарегIа волаш чIоагIа безам болаш а дукха а иллеш доахар цо. Шийна Владимир

Надежда Константиновна КРУПСКАЯ

Ильича Iемадь ерсий революционни иллеш а доахар Проминско. Вахх бе Польше шIавеха кийчалуи вар Проминский, Iалаьмате дукха ихьаталаш Роалъар цо, берашта летирган е гIертаи. Бакъда, Польше ваха вIаштIехьдаланзар цун. Шийн доалица Красноярска икехьа дIа а ваха, машиналакъа тIа балха оттав из. Берак доаиха хилар. Ше коммунист хилар из, коммунистиа хилар цанех Проминскиях, коммунисташ хилар берех а. Царех цаI тIем тIа вийнав. Вож а ве минут хьалзар граждански тIом белча хана, хIама Чите вах. 1923 шера мара Польше вала аравалакар Проминский, бакъда новнъа велар из дIайхача ваазарх.

Вож болхло, Оскар, кхьча тайпара сагт вар. Къона вар из, забастовка бехьаии из еча хана харцахьа лелараи вайтавр из. Иессе а тайпара книжкаш дешар цо, бакъда, социализмах геттара кIезига хIама хоара цуина. Аз цунна «Коммунистический манифест» Iомайора (немцийн метталера маIан де лезар), из Iема а я, «Капитал» деша доладир оаха.

Владимир Ильича вовзаш, цуина везаш цхьа ахархо вар Журавлев, яхаш. Кхайнор долаш вар из, тхьаь иттегIа шу хьалха писарь волаш хинав Журавлев. Владимир Ильича оалар цунах духхах - шIех революционер, протестант ва из. Журавлев майрра духьал вуьзар бIаьлийчарна, шийско йоахар вацар цо. Кастаьлашка хкхайхорах вейлар из.

Ильича вож хьаша кхе сагт вар, цуица чараьхо ухар Владимир Ильич. Эггара хьовкъал доаца мужгеаг вар из — Соснпатыч оалар цох. Бакъда, Владимир Ильичaца геттара дика вар из, масе а уайта цхьа доазам боаца хIамаш телар цо Владимир Ильича: е дIавагIура, е кедра попади.

Соснпатычага, Журавлевга гIолла кхиштай доаш йовзар Владимир Ильича СибарегIен юрт. Шийн фусам-дахиккача вIаьхийча мужгечупа шийн хиина къамаьл дийцар цо сона цхьа. Цу мужгечуи шиъ лочкъадаь хиинад батрака. Тоатолаги дозача аи тIа тIехьа а яхийна, вайнав цо из. Дукха боккха боахам боцаш вола вIаьхий сагт къахетом боццам, къахетом бахьош хилларах, цо къахетаи боццам батракаш боццоин хиларах дийцар сона Ильича цунах даьле. Бакъ а хар, каторжни нах санна, болх беш бар СибарегIара батракаш, деза дерошна мара са ца лоIаш.

Кхы цхьаькха способ а яр Ильича юрт йовзара. КIирандениоша шийн тIагIа юридически консультаци йора цо. Юрист хиларах тарра чIоагIа доархIаш вар из, хIана аьлча поиискашкара вкихаваьча цхьаи бохьлочова новкъостах даьдай цо золотопромышленникашта дукхаьдарча гIулакха тIехь котваьла. Из гIулакх котдалараx бола хоам чехка дIабаьржав ахархошта юкъе. Мужгий а петий а ухар, шоай балаш кодадера. ЧIоагIа ла а дийтIийг лар хувцачунга, тIаккха хьехам бора Владимир Ильича...

Бокъвалдар ьлча, юридически гIулакхаш леладе бокъо яцар Владимир Ильича, ссылке вайта саг хиларах, бакъда, Минусински округе из ха либеральни яр.

ДагадоагIа сона оахоша цхьоагIа Май мишта деадир.

Iурра тханнига вора Проминский. Бокъонца дезача дeн беракъаш дийнa, эпнан санна кийчьелва вар из. Тхо чехка раьза хилар цунна дагадехачов, кхеккхе а Энгберг волча а дахар....

Оскар дика хийтта хьайзар тхо дахкарах. Цун кIезгIа Iо а хайша, цхьатарра иллеш даха долаьделар тхо...

Эрсий илле даьккхар оала, из польски меттала даьккхар, тIаккха Май деаде юртах аралахиа социр оала. Оахоша даьрхIа махиилара чакх а даьккхар. Юртах аралахар тхо ялх сагт вар. Проминско шийн шин во! воалаваьхар... Сарахьа доррiгем тханнига вIашагIа а кхийтра, иллеш дахкар. Проминско сесаг а еаьар. Иллеш даха тхох хьахкхийттар са нано Паша а.

ХIаьта бийсана дукха ха яьккхар азя Ильичем наб ца кхеташ, тхо юкъе а долаш цхьа хургIола боккхий болххий демонстраци йийцар оала...

* * *

СТРУВЕС сона еппа хиина Вебба перевод ена доладелар тхо, сон Владимир Ильичи. Делкъел тIехьагIа шин сахьата шинне а юхаладора оаха «Россе капитализми дегIаяр». Болх а бийя, салаIа арадоалар тхо. Чапахьал чIоагIа дезаш вар Владимир Ильич, йилбаза кIала коч а йийххий, чу ца воалаш ушал йитапар цо. Ма дукха сакхарий а дар цига! ВIаьсти кхаьчар цига, со ценъаьнилар... Iана даьтта гIор дIаьаьначуа тIехьагIа чIоагIа гIеттар Iалам. ЧIоагIа миз болаш еттар из. Малх чубузар. Iалаьмате боккхача ушалашна наьь деш хулар аьха гIургIажаш. Е хьуна юхе хьо дIаэттача дода тоатол, хенах кIок еттаргаша ду таташ хозар.

Гуйре тIехьаяхача хана яоа дилалехьа, бакъда, хиш тIа ша баьчa хана, хина гаьна дахий хулар тхо — хIара кхерилг, хIара чхьаьрилг гуш хулар шан кIалха, цхьа тамашийна дуне оттар. ХIаьта Iай, градусникашкара ртутах а дхон тIа. кхалчаца хих а ша беча хана, цу шан тIагIолла дода хий, тежа битъа бьчл валю тIера дIа а къайле, ши километр хиллал гаьна ваха йиш хулар когсовлозаица, кIалхара битъа ше сетта а сетташ. Из деррига чIоагIа дукха дезар Владимир Ильича.

Сарраьла массаза а цо Владимир Ильича дешар философех дола книжкаш — Гегеля, Канта, французски материалистий, хIаьта ше геттара чIоагIа кIаьдеиначa хана — Пушкина, Лермонтова, Некрасова.

Владимир Ильич эттара хьалха Питере венача хана, дукхьала вувцарах мара ма сона ца вовзача хана, Степан Ивановича Радченкогара хезадар сона: Владимир Ильича дукхьал лаьрхIа дола книжкаш мара дешац, цхьаккха роман йийшаи цо цIаккха а, яхаш. Со цецъаьлар, тIехьагIа сона Владимир Ильич динагIа вайзача, вIалла цунах хIама дийца дацар оаха, СибарегIа Ильича цхьа дийша ца Iеш дукхаха а дешар Тургенева, Л. Толстой, Чернышевска «Что делать», цунна-м геттара дика бовзи а бовзар, беза а безар классикаш. Цул тIехьагIа, большевикашка Iаьдал кхаьчача цо Госиздата дьалхашка декхар еттадьлар классикай йоазош дарегIарча маьлах арахеца, аьлна. Владимир Ильича альбома тIа, шоай, барийи къаьнарча каторжанийн карточкел совгIа, Золя, Герцена карточкаш, Чернышевска массехк карточка дар. Чернышевский къаьстта дукха везар Владимир Ильича.

(**ДIадоадий хургда**).

(**АПН**).

ПАРТИЙНИ ВАХАР

КЕРДАДАР ЮКЪЕКХУХЬАШ

КПСС ЦК сентябрьски (1965 ш.) Пленума решенеш кхоачаш а еш керда экономически реформа балха юкъелхьара дукха къахьийгал тха партийни организаце, ерригача коллективо.

Укх тIеххьарча хана партийни комитето дукха терко яьй шаланирования экономически стимулировани кердача системах биэза пайда эцара де лезачун, тоаданъа партийни тIахьожам лоаттабелга. хьинаре закъа лоаш кадраш корнжача а балха тIа дIа-юха нийсъеча а, экономически дешар вIаштIехьлоаккхача.

Укх шера цхьоалагIча апреле зепа кердача экономически реформах болх беш я производственноторговый контора коллектива. Предприятега а цун керттерча цехашта а керда планаш оттаяро, поощрительни фондаш хьаяро, премеш телара система вIаштIехьъяккхаро торо хилийтар производственни программа толамца кхоачашъе а деррига технико-экономически хьоккхамаш лаккхе а.

Масала, продукцеца реализаци яра пхьайтта бетта план хинал тхи де хьалха кхоачашъяьй оаха. Соахка цу хана хиннача 7,1 процент дукхагIа хул из. Дикка лIехкхоачашъяьй дизельни дагоаи автомобильни бензинаши арахецара план. Иштта, тха предприяте коллектива вIаштIехьаьлар заводаш дикача мехкдаьтта бегалиа Iалашъе а. Мехкдаьтта тийч а дахь заводашта дIаладара 11 бетта план кхоачашъяьй.

Производственни план кхоачашъяра аьттув баьлар лоархIаме мероприятеш чакхъяхарах.

ДоагIашe а Грозненски нефтемаслозавода АВТ-е, № 1 йолча обессоливающи установке мехкдаьтта гIоага вIаштIехьлаккхаро лакхйир цу установкай къахьегама оасарле, тоайир арахецача продукце дикал. кIезигдир доадеш дола мехкдаьтта.

Грозненски крекинг-заводе кхоачамхилла яцар установкашта эпа мехкдаьтта лоатталу ежкосташ. Цудухьа тха предприяте йиъ резервуари цхьа трубопроводя елар цуина. Цо гIулакхо чIоагIа новкъостал дир завода болх ритмично вIаштIехьбаккхара, къахьегама оасарле лакхъяра.

Тха коллектива къахьегама оасарле лаккхъяра доккха новкъостал хилар болхлой нийса дIа-юха хьожабаро. Укх шера дукха кхтц эшачара хьа а бахьа кхычахьа балха хьожабир. Из бахьан долаш болхлой хьаэца безаннар тха.

Оаха диэза кхоачаьнд экономика лоархIамегIа дола дIадехар — болхлой аланел къахьегама оасарле лакхъяра темпаш сихагIа дегIадахар.

Кердача экономически реформах болх бечд хана дена дукха хIама даьд производственни фондах (керттерчарехи оборотничарехи) дикагIа пайда эцара. Укх тIеххьарча хана ехкай ца эшаш йола оборудовании механизмаши. Царех ийшал 131 эзар сом, Цланах 466 эзар сом лохьяьй кормах йоагIа оборотни средствиш, Керттерча производственни фондай цхьан сомах лоархIаш арахеца продукци (фондоотдача) планал 15 кепиг лакхъяьй, е соакхарчул 8 процент дукхагIа.

Цу юкъа дукха балхаш даьд мехкдаьттех мехкдаьтта продукташи ца йойтар духьа. Иштта бетта кхояьй 658 эзар киловатт сахьат электроэнерги, 6081 тонн ж, 7,5 тонн реагент, кхо эзар тонн гарта мехкдаьттех мехкдаьтта продукташи.

Ховш ма хиллара, тха коллектива хьалхашка латтача керттерча лекхарех цаI да кампаундирование способах бензина лакхлоктанови сорташ хьадегла. 1969 шера эзагор кампаундирование способах хьадара автоматизаци е лаьрхIаи оаха. Цу гIулакхо торо хулийтар гьа бензин хьадара процесс сихъе, дукха мах болча компонентешта кхомбе, хIаьта мабха къахьегам а дикка оттача баргба.

Практико хьахьекхад, предприяти планировани экономически стимулировани кердача системах болх бе йолаеннача хана хьалхашка оттача лоархIамегIча декхарех цаI материальни поощрение, социально-культурни мероприятей, наха чуIе шIенош хьалдара, производство дегIайоаллара фондаш хьаяр долга. Цудухьа уж дешаш дуккхаза а дийцад партийни заводской комитеташа. Керттерча производственни фондахи оборотни средствахи кхетамца пайда эцаро производство рентабельни хилийтар.

Кердача системах болх беча хана дена тха предприяте коллективо кхоачашдаьд фондаша хьа мел ду хьоккхамаш. лаххдаьд болхлой алапеш.

Цхьабакъда, цу карагIдаьнараша цхьана аолаш да шелхаштара кхоачамбоацарaш а. Ховш ма хиллара, экономически реформа лакхбу материальни стимулай лоархIам. Цудухьа тха партийни профсоюзни организацеша лами йоакко ю пехашка, установкашка болх берий моральни материальни стимулаш нийса лелаяра.

Партийни комитето къаьстта теркам тIаухийт нах балхах дог лазаш, коллектива сий лакха лоаттадеш хьалкхебара. уж экономиках кхеташ, хозрасчет, прибыль, рентабельность яхача деший маIан кхетаже Iомабара.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара дикача совгIаташца накъаяха а. пятилетка кхоалагIча шера цхьан ханал хьалха кхоачашъяра а яхье аьннай тха коллектив.

И. НАЦЕВМАН,
производственно - товарни конторa партийни комитета секретарь.

ХЬАЛЪЕШ ЛАТТ ВОЛГОГРАДСКИ СПОРТА ДВОРЕЦ

Боккха гIирс хьалбе болабаь Волгограде легендарни Мамаева кургана юххе, Ленина шIерагIча проспекте хьалъеш латт спорта Дворец. Универсальни спортивни гIирс хургба цунах. 6000 зритела лаьрхIа я керттера зал. Спорта 14 тайпарча ялашка хьежа йиш хургья волгоградцашка. Иштта собранеш ера, эстрадни концерташ хьатадара. кинофильмаш хьакрехара пайда эца а йиш хургья помещенех. Кердача спортивни комплексе паргIата помещенеш хургья гимнасташа, футболисташа, легкоатлеташа тренировкаш яра. Укхаза бултаргба тIехьагIа ша никъ бе а йиш хургйолаш бола 400 метр бIаьха, адара кийчбаь никъ.

Дворец хьалхара аргIа болх бе йолаургья В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена 100 шу хьаа да хьатIакхоачаш.

Петр ГОДЛЕВСКИЙ,
АПН корреспондент.

Коллектива сий — хьа сий!

КХОАЧАМБОАЦАРАШ ДIАДАХА ДЕЗА

Дукха ха я со хьайбай боахаме доярка йола, хIаьта Урус-Мартана района Мичурина шIерагIча совхоза кхоалагIча отделене ферме со ена, массехк шу мара дац. Юххьанца балха еъача хана нах а ферменера гIулакхаш а довзадар. Цхьабакъда, безаме тIаийнар со мехкараша. Фермерча хьалех кхетайир. КIезига ха яьлча къаьстта доахана группа елар сона. Цa доацача хьайбашца болх бе хала дар юххьанца, доярка опыт яле а. Массеннца хийслуш хIама ма дийииз. ХIара хьайба шIа-шийн санна я, цунна новца тайпара хьо кIал ца хайча ерригa шура Iоалц. ТIаккха иштта етт талха тарлу. Цигтача доккха новкъостал дир сона хьалха уж доахан лелаьдача хьинача хьайбай хала группа хьалнача доярка Аибулатовас. Иштта шура эша ца яйташ хьайбай оамалаш Iомаь болх бе аьлар со.

Дукха ха йоаццаш газеташ тIа кепатеха Грозенерча предпиятей къахьегама ветеранаша яздь «Коллектива сий—хьа сий» яха письмо дийцад оаха тхоай коллективе. Цудухьа тхоай мехкарех а, толимех а лаьца дувца лоаца сона.

Тха ферма болхлоша вIашн дага а боалаш белгалду де лезараш, бетта баьча балха юкъе нийсденна кхоачамбоацараш сихха дIадоах. Укхаза хIаранеча хелу уллувра вар, эша новкъостал ду, хьаттача хIаманна шийна тарлуча тайпара жон лу. Цхьа дезаь санна барт тайна бу болх беррига хьайбаш лелалераша.

Дукха ха йоацаш цамогаш хиинаяр тха корпусера доярка. Вурийтта етт «нана» йоаццаш бисар. ВIашн дага а даьнна аш Булатоваси дийхьа а дийхьа, дизача кIнагIа шура лаьгI на хьаташ лелаи цун доахан.

ХIаьта иштта шагIа тхоай новкъоста фу ам лоьжаш бIаргледахаш а хилар.

Доахка бахьан доацаш балха ца воагIаш саг висаац тха коллективе.

Ферма хIара болхлочук декхар да КПСС ЦК октябрьски Пленуме белгалдаьча тайпара хьайбай продуктивность цахадиш лакхъяр. Из дика кхетаду хIара доярка, скотника. Дийнахь а буе а ха ца къоасташ тхоаех тийшa хьадецавача юкъарча хьайбашта Iунал ду оаха.

Хьайбай продуктивност лакхъяра боккхача лоархIаме да цхьаькха а етт Iахар ца бисар. Из гIулакх дика латт тха ферме. Етт бугIе бена за терхал а йийс осеменатора дIахоийт доярка. ХIакaне фермерча доахах 95 процент осеменении яь да. Соахка из гIулах зоовететринарни бокъонаша дIа мадеххара кхоачамбоацараш, хIара йаь Iатта тIаоадуаш... декхаре оахa укх шера.

Хьайбай продуктивность лакхъяра лоархIаме да пленочной болх тоабар. Цу дика боккха теркам тIабахийтаб тха специалисташа. Тха доахан дукхаргIдараш шаьрача арара кIеча фуд дола доахан да. Тха района Iалами хьалашка пар дика шура лу. Цудухьа хьалха колхозашкара хьадечна хIана деттача дулашта юкъе нийсъу тайп-тайпарча фу дола кIезига шура лу доахан. ДIа а даьха дукхьал шIеча фу дола доахан хилийта лаьрхIад оаха.

Хьайбай продукташ дукхагIа яхара шортта доакъар хилийта деза хьайбашта. Из кхета а деш могача доакъара лаьрхIа соакха гурахьи укх шера бIаьстие доакъара йийнача культураш тIа скотниkаша зертта доахан доажадарах укх шера тIайнца шура лакхара даьнеера социалистически декхараш хIанзе кхоачашдаьд ферма беррига доярка. Доярка Аибулатова Анисат шо гIулакх дека группа хIара Iаттагара ши эзар килограмм шура яьккхай, Биснеева Iайнта — 1800 килограмм, Чапанова мехкарех 1660 килограмм йоаха. Аз укх шера кхоабача Iаттагара 2000 килограмм ягха лаьрхIадар, хIаьта хIанзе 2000 килограмм яьккхай.

Хьайлахьселна хьоргда, бакъдар аьнча хала бола ба доярка бар. Шийна доагIа гIулакх дIа ца дийча шура совцаяккхаш етте. Доакъар диллар, хий моладар, продукташ хьайбаш арадахар дикса дарглоаца хIаьнз да, хIаьта из кхоачашдеш шийн цхьа доалаш болаш цхьа ха хила еш.

— Мишта вIаштIехьдоал хьа иззал шура яккха? — аьле хоатт сога новкъосташа.

Са йоккхий къайлехаш яц. Лакхе дийна гIулакхаш хаинаьа кхоачашду аз. Цул совгIа доахан шоаш а уж хатта мотт а шIена хулийт. Хан-ханнахьа шаьара массаж аз. Цхьаболча доаркаша теркал дац из гIулакх, цо хьабоалаш пайда баш яхаш. Дукхача шерашкара опытах оьха гучадаьнад из шура соьллаккхара чIоагIа пайдане хилар.

ХIанз чусопадаьа оаха доахан. Тиш ца даллийтар совгIа продуктивность лаьгI ца йолийташ хьайбаш Iангардахара деррига низаш тIадахийтар оаха аьнн. Отделене механизаторашца хьинаре лакъа лаьцар тха скотникаша, доаркаша доакъар Iалашдеш, Цудухьа, хIанз паргIата ба доаркаш.

Iа бехтокхаме ха я хьайбаш лелалераште. Хьайбай продукташ яхара дукха къахьега деза, дукха доакъар ап. ХIаьта шурий центнера мах лаккхургбоанаш уж ресурсаш кIезигагIа дIахийтара кхетамца болх бе беза. Из дика кхетаду оаха. Хьайбаша Iолегадеш доакъар дукха доадеризоаша дийнахь пхеза дуал оаза хIана. Цу гIулакха доакъар кхеду. Концентраташ дегIах дикагIа лахоргйолаш укх шера хьаьча кормоцехе муж бе лерхI оаха.

Болх беш дукха халонаш нийслу, цхьабакъда шIаккха коллективно гIо ца деш йитанц ес. Цудухьа белгалде безам ба са, мьа барт болаш боккхагIбараща дагавоалаш, коллектива сий лакха лоаттадеш хуле кхы а дикагIа толамаш доахалургхилар.

Iа. АДУЕВА,
Урус-Мартана района Мичурина шIерагIча совхоза кхоалагIча отделене шурий-товарни ферма доярка, Нохч-ГIалгIай АССР Верховни Совета депутат.

Йиллигашта ер йойла ...
арахьца йоаланнай Ужгородски когагIирса фабрикa. Ер шу чакхдалалехь 5 эзар пар совгIа когагIирс арахьцаргба.

— Тха кердача продукцица раьза хургба кагий нIдоркай, — йоаж моделей модела автора Е. Юрос.

Л. Квятин сурт.
ТАСС фотохроника.

МЕХКА ГIОЛЛА

3000 МАШИНА ДУКХАГIА

Укх шерарчул кхо эзар дукхагIа (шин муIларгIа лелараш лаьрхIача) арахецаргья «Ташсельмаш» боамби чуаца машинаш 1969 шера. Из йоккхагIа еттаь ваади балталаьй Узбекистана Компарте ЦК-ни республика Министрий Советех доанно.

Кхоачашдаьчул тIехьагIа вай мехка боамби лелабара балхашта комплексни механизаци яра процесс сихъергIолаш дола из лоархIамера декхар кхоачашлергдола цхьакъаш белгалдь йола партийно-боахама актива собрани хилар цига.

Собране къамаьл дир КПСС ЦК Политбюро членана кандидате, Узбекистана Компарте ЦК хьалхарча секретарь Ш. Р. Рашидова.

СИЙНА ЦIЕРАШ

КАЛИНИНГРАД. (Телефонаца). ТIа-тIа дукхагIа газови плиташ уттаяь области юртаннаарча къахьегамхой квартираша. «Росгазстрой» яхача Калининградски специализированни гIишлой монтажни управлене коллективо хахал хьалха кхоачашъяьй укх шера колхозашта совхозашта газификаци яра план.

ШАЬРАЧА АРА ФУГ КАНАЛО

ВАРДА. (Азербайджански ССР). 30 эзар гектар юртбоахьа балхашта юкъейоалае йиш хулийтаргья Верхне-Карабахски канала зоне (Азербайджана шаьрача арен тIара централани дакъа) йилла лаьпача хий декхача хордача системо. Республика мелиораторашa цу зонерча боахамашка хIаеннай хий декхача кердача даьттай тIеххьара 3000 гектар.

Республика мелиораци хин боахамен Министерства ТАСС-а корреспондентага хоам бир. Верхне-Карабахски канала зона пачхьалкхено 28 миллион сом дIахахийтал аьнна. Из ахча, специалистоша лаьча лоархIамегIа, укх гарггарча хана юхаметтаотташ да, хIана аьлча кердача системо зонерча боахамашта торо лургья цхьан ахаззеи-шоаза дукхагIа боамби бакхха, помсаш бацадараргба — пхьаза дукхагIа.

РСФСР СОМИЙ БЕШАМАШ ЛЕЛАЕРАШТА НАРАГIДАЬННАР

В. И. Ленин ваьча дийнахьа дешо 100 шу дизара баха боагIаша тайпара накъабахар дукха социалистически яхь а йоаржань ГСФСР юрта боахама къахьегамхоша укх шера дика хьувкьам кхебаьб. балхаш дика вIаштIехьдаьча пхьатарра чуйцар сом, пачхьалкхена из бохара шера план дикка тIехкхоачашъяьй.

Заготовительни пункташка, чакхбоахача предприятешка хьачу а кхьчай, горозашкен промышленни центрашкен бахача къахьегамхошта дIа а бахьийтаб 689 эзар тонн сом.

Сом дIахо а бахкаш латт.

ТЕАТР

ХЬОНА А ХЬОХ А, КОМСОМОЛ

Нурадилов Ханпаший цӀерагӀча театра сцена тӀа оттаьй «Дай къонал» ялача Горбатов Бориса пьесах ьэча спектакла премьера.

Горбатовн пьеса дог тохадолий, теши уйла тӀеозаши дегӀйоалец Октябрьски революцен граждански тӀемаи турпал традицеш, тахакарча кагирхошта бола цар лоархӀам.

Авторо революце хьалхарча шерашкарча комсомоле аскере оагӀонаш хьаела советски нахьа къоначе ноахала турпал традицеш чӀоагӀьар дукъа.

Комсомольски общежите нихь, бирса быт, шелал, моцал хьакьоххарца авторо вӀашагӀьеллай дӀахорчох чӀоагӀа дог тешадеш йола пьеса, цу бирсача, цхьабакъда, сийлахьча деной халонех, сагото-нех, Ӏоамалех чакх а юалаш къона тӀахье ший сийрдача кхоанехьа — лаьттан тӀа эггара нийсагӀех эггара толашагӀеи йола строй чӀоагӀьярга мишта аьай хьа а хьоккаш.

Цудухьа цу пьеса тӀаре оттаь спектакль а хинна кӀоаргга дог тешадеш а советски сага оамал вӀаштӀехьалари, чӀоагӀьалари хьахьокхаш а, социализма идеаш торгидларех бокъонца дог тийша хилар хьахьокхаш.

Спектакль оттаьча режиссера Цицинов Махьмада (бакъдар аьлча, из цо режиссуро эггара хьалха дӀадолодаь а дика вӀаштӀехьдаьнна а гӀулакх да), постановка художественни кулгалхочо Солцаев Миман, художника Григорьев Всеволода нийсен ма даррен кхетадаьд цу бирсача, цхьабакъда, сийлахьча шерий событеша дог тохадолийташ хилар а советски наьха ноахалий гӀулакхаш тӀехьенгара тӀехьенгӀа дувлаш хилар а.

Спектакла режиссерски сурт нийсен къоастолуш хилар, актера цхьайола белгалонаш юкъе а къувлаш художника оттадаь спектакла кхуц спектакла тӀа юацаш йолча событешца гаттара дика тарлуш хержа музыка — цу долдача хӀамаша новкъостал ду спектакла турпалаш дамал уразттан шоаш дӀадоладаьчох бӀубеннен хилар къаьгагӀа хьахьокхара, спектакла идеи тамен хьеллара.

Пьеса авторан спектакль оттаьрийн тархама юкъматтига а оамалашка, хьахьалашка, социальни овланга диллача ба-ба а лерзӀачунга— Октябра карагӀдаьнарий идеалаш чӀоагӀьярга диллача цаӀаш а болча кагийча наьха кхелаш. Тайп-тайпарча наькъашка гӀолла баьнаб уж революцена юкъе, тайп-тайпара дӀаболабаьб цар из къовсам — цаӀ токарь ва, вож — слесарь, кхоалагӀьар гимназистка, виьлагӀвар — берара валанза, и. нз. дӀ. Цудухьа а цар оамалеш ба-ба а. Театра антереша, цар оамалеш ба-ба хилар дика кхета а даь, хьалй бокъел башха образеш.

Образ дикагӀеи хозагӀеи кийна роль ловзаар артист Хадзиев Махьмад а хилла волча къонача комсомольца Ефимочка. Сона хетачох, из образ артиста кхы тӀа а тоа а хьай, дийн а хьай, цунна кораьй ший персонажа оамалцара эггара дикагӀа йола белгало— хоза тарлуш, из персонаж уйла тӀеозаш езайолийташ я бола бег а уаш допа алхха бере гӀулакхаш. Из сцене тӀа хьалча эрттелага гӀадвахе, велар хила, безам тӀебода. Хадзиева миттта шийгара кхы тӀа тоа а еш хьацй цу хинашка дукха хиннеча а керде дуна чӀоагӀдара новкъостал даьча а бокъонца волча кӀалькха образ.

Цицинов Махьмада ловзаш роль йолаш вола Антон — чӀоагӀа хьинар, нийса уйлаш, доккха давал долаш вола саг. Цун оамалаш хийттачул а тӀехйоал дикаллагӀа. Цига а цун уйлаш тӀа отт Д. Омаева роль йола Рабинин — тӀалаттача хьола партийни хьекъалцен хургдар гуши мах беш, са-бытешта, нийса кхета а еш, анализ еш вола саг. Сицен дегацен вахачул дукхагӀа вах Омаева Рабинин уйлашцен хьекъальцен. Гонакьарчарна новкъостал хьадаха йиш йолаш, дика хьегам бола ховрглолаш вола воккхагӀа новкъост ва из. Омаева Рабинин — партийни эзделм деккарн дола саг. Хала садетт цо Наташийцарча безама, сагатонаштен гӀийгӀешен юкъе гӀолла, дикахетараштен цатоамаштен юкъа гӀолла хьабеначе безача а шеначе а безама. Цхьабакъда, артиста цхьайола сценаш театрца соа чӀоагӀа тарьеш, харц-пафос йолаш хиннай. Ший массаза а йола грим хул ентера ба-баьа картинашка — дейстен йолалуча ханарча картинашкен тахьо цу даьнночул тӀехьагӀарча событеш картинашкен.

Зубайраева Логинов — чоалленан трагедийни образ в. Цун трагеди санах литт аьлча, из литт, цунна эзма кхетаа могаш ца хиларах, цу чоалхенеча, халеча, цхьабакъда, сийлахьча хана событешта юстара латта безам болаш из хиларах. Из образ хьекхоллача эзна пьеса автора а спектакль оттаьрашта а дагапьттер «сона фу бола бер кха философи а. Цхьабакъда, цун безам бале а безам беце а, сикъеннача событеша шоашта юпьеозаву из. Нелли Хадзиевас роль ловзаеш йола цун Натааша революцена юкъайода. Логинове хетачох, революци — из къизал, мизаш долга да. Кхетадемагац цунна из къизал а йоацац, керде хьахулаш латтача дунено дӀадоалаш латтача къьарча дунецца лоаттабу къовсам, машер хургбоаца, котало аллалца соцаргбоаца къовсам хилар. Цигара, цу къовсама бокъонца бола чулоацам це бовзар бахьан долаш хьайолаенне я из трагеди а. Цун философи «зуламо духьала ма увпалаш» Толстой йийцача философеца тарлуш я цхьадолча дакъе. Цхьабакъда, ший дагага диллача ва ловцаш саг ва из. Дика зор, дукхаьаза да. ЧӀоагӀа хала гӀайгӀа кхьача ва из Натаоша цӀагӀара дӀахьарах, из юха цӀаьрга сатуваш ва. Цу хьалха тӀа оттарах из дахке эргах, хьана хет цуна. Цхьабакъда, Наташа цӀаьгӀац. Парте анна эздели кхоачамьела а из, ший граждански деккарах ма торвача кхьалаш тешаме а йолаш. Хадзиевай турпал доаккхий декаш це дула цен, харц пафос йолац, кхы тайче нихь ший боэцлиген хургбоацилген дег чуль бокъонца кхетаден цу къовсама хеъайода. Ший деккар дизза кхета а деш, кха йода из, цудухье хозкета яьиц цо хьашта а партгӀа саг хила а езаш йолча ший йоӀага ма хаддача письма тӀа-вовета тӀаз «...Аз восвет ду хьога, са Аленушка, са да мел ца кхийна кӀама дара Хадзиевас хьахьоккай Наташий образа эволюци—«кусика» - гимназисткая хинна идейни къовсамхо.

Безам тӀагӀорбоча тайпара оттаьй спектакль Нурадилова цӀерагӀча театра артистана. Кхьамтаа эпизодически ролеш ловзаерша а йиза хьеьмах образаш. Дика образаш йолаш я из спектакль. Масала, доккхаьйин долаш йола, Антона хадем Обломиццара сцена. Ефимочка шийна дейна политически гӀа дувцаш йола эпизод. Шин дахх цхьанна цаӀ цӀаьгӀа, ра дӀайодаш вокзо ший воӀ фронте ваха новкъвоосхаш йола шин да сцена. Цхьанна цхьоали къонахалла дейна гӀоарам, вокзан низи курани.

Бакъдар аьлча, цу дикача эмоциональни оптимистически спектаклице да хелехетар деш дола гӀалатеш а. ХӀьта уж кӀезига а дац. Цхьанна а керда хӀама юпьедолададьаьц ведуцн бараша. ХӀьта уж юкъара дӀабахьабер аьлна спектакль дикагӀа хинне мара, вогӀа вӀалла хургьац. Дукхаа сценаш кӀезиг-дукха чоалхеначен ца эшачин пафосица хьахьокх Цицинов Махьмада, изамерг долаш ва Омаев а. ЛертӀа хоьмац Логинова Рабинина чоалхӀаме хьоарчаеш йола сцена.

Цхьанна а тайпара мицтаа ца хоеш нийсанна Х. Чимаевга роль йола тӀема комиссар Кованов. Ший турпала бокъонца йола оамалеш хьалоацвеннаьц актера. Берригача актерий оамал я, массане а цхьатарра цхьа метр шера могеш а доаркадь латташ, шоей дегӀанеха шоаш доккхал деш санна. Из оацал а Адаевга роль йолча Шорока а, Омаевга роль йолча Рабинина а Цициевга роль йолча Антона а, Гайтукаевга роль йолча Очкара а. Цо новкъостал дац оамалаш хьегучаахаран хьахьоккаран. Цигара уйла а я вӀаштӀехьдаккха деза из спектакль театра дикагӀа йолча спектаклашта нийсса дӀаоттаергйолаш тоэлга.

Цунна кхы а кхьаьага дезарга театра коллективо.

Ваи АБАДИЕВ.

Львовски кинескопий заводе дукха арахеца болахай хулув йистача 40 сантиметр экран а йолаш йола цветной кинескопаш. Цветной передачаш хьалувне хьархӀа йолча, йоаххен еза йоадача телевизорашта аьнна хьахий керда львовски кинескоп.

Сурта тӀа: цветной кинескопаш араухийтача агрегата хьалхашка ва паладчик Мельниченко Александри заварщик Нагурский Степани.

Б. Кришт[illegible] сурт. АПН.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

В. И. Ленина цӀерагӀара майдан. 4, 5, 7-ча декабре 19 сахьат даьлча дена 21 сахьат даллалца хроникодокументальни кинофильмаш хьокхаргда. 5-ча декабре «Человек с ружьем» яха художественни кинофильм хьокхаргда.

«Красный молот» завода культура ЦӀагӀа. 5-ча декабре 11 сахьат даьлча «В. И. Ленина образ литературе» яхача темах книжкай обзор ергья берашта.

12 сахьат даьлча «Сильные духом» яха кинофильм хьокхаргда.

Н. К. Крупская цӀерагӀара культура Дворец. 4-ча декабре 18 сахьат даьлча «Советски Союза гражданин ва со» яхача темах сайре хургья.

5-ча декабре 17 сахьат даьлча эламигача зале «Поэза, еза хьай край» яхача темах кагирхой сайре хургья.

5-ча декабре 14 сахьат даьлча «Дай мехка гӀолла из кинопутешествие хургья».

7-ча декабре 18 сахьат даьлча вешара зале «Нохч-ГӀалгӀайчен исторех» лекци хургья.

19 сахьат даьлча М. Ю. Лермонтова цӀерагӀча театре «Обыкновенная история» яха спектакль хургья.

20-ча участка клуб. 5-ча декабре 18 сахьат даьлча «Дунен тӀа эггара демократичнегӀа да вай Конституци» яха тематически сайре хургья.

6-ча декабре 14 сахьат даьлча В. И. Ленинах лаьца документальни кинофильмаш хьокхаргда.

Химикой культура ЦӀа. 5-ча декабре 17 сахьат даьлча СССР-а халкъий музыка сайре хургья.

6-ча декабре 11 сахьат даьлча «Сийле Дельгенна» яха киноутренник хургда.

7-ча декабре 11 сахьат даьлча «Шун кулгашта йоазац сагото» яха утренник хургда берашта.

В. И. Ленина цӀерагӀара культура Дворец. 5-ча декабре Советски Конституце денна хетадаь Заводской района хьахьегамхой салоӀа да.

Шайтта сахьат даьлча йоккхача зале «Еза сона хьо, Советски Даьхе» яхача темах берий утренник хургда.

13 сахьат даьлча берий художественни самодеятельноста концерт хургда.

14 сахьат даьлча йоккхача зале В. И. Ленин вань 100 шу дузача денна хетаь кинофестиваль «Прометей 20-го века». Хьокхаргда «Ульянов-гӀар дехал» яха художественни кинофильм.

17 сахьат даьлча драма сайре — «Интервенция», «Гроза», «Мещанин во дворянстве», «Друзья и переплеты» яхача спектаклай фрагменташ хьокхаргья Двореца халкъа драматически театра.

6 декабре кагирхой салоӀа да. 9 сахьат даьлча кинозале дена дагӀьача эламагӀалча берашта В. И. Ленина биографи ешаргья.

12.30. лекционни зале В. И. Ленин вань 100 шу дузача денна хетаь «Прометей 20 века». «18-гӀа шу» яха фильмаш а хьокхаш кинофестиваль хургья.

17 сахьат даьлча Ленински лектор. «В. И. Ленин ленинизм» яхача темах лекци хургья. Ленинах дувцараш яхаш тематически кино хьокхаргда.

18 сахьат даьлча йоккхача зале халкъа оперни театро оттаергья «Чио-Чио-Сан» яха Пуччини опера.

7 декабрь 11 сахьат даьлча «Сагйовлараха махьри яхараха регистраци яра торжественни да». 18 сахьат даьлча йоккхача зале студе вокальни балетни творческа отчет хургья.

Пролетбара цӀерагӀча культура ЦӀагӀа. 4-ча декабре 18 сахьат даьлча Советски Конституце денна хетаь сайре хургья.

5 декабре 13.30 яьлча «Дунен тӀа эггара демократичнегӀа дар — Советски Конституци» яха киноутренник хургда.

7 декабре 18 сахьат даьлча Советски Конституцех лаьца беседа хургья. 15 сахьат даьлча «Сакъерда-ме сахьат» яха берашта лаьрхӀа утренник хургда.

КООПЕРАЦЕ БОЛХЛОЙ РЕСПУБЛИКАНСКИ АКТИВ

Вай республика потребительски кооперацие болхлой актив хилар ухх денношка Грозне. Цига даьха доацаш хиннарана йийцар 1968 шерарча социалистически яхьа итогаш а В. И. Ленин вальча дийнахьа дена 100 шу дизара кийчо яра лувзадена хиррча хьалхацка латта деккараш а.

Цу денах лаьца доклад йир Нохч-ГӀалгӀай респотребсоюза председатела М. А. Мамаева.

Вай республика кооператораша, юрташка бахача нахха гӀулакх дикагӀа де аьнна социалистически деккараш тӀа а ийца 1968 шера тоьал доккхий толамаш даьхад: 10 бетта розничи товарооборота плав 101,6 процент кхоачашьхай. Цхьабакъда, цу цифро сатеде йиш яц юрта кооперацие болхлой. Шоай деккараш кхоачамйаьхац Курчалоевски Калиновски потребительски обществаша. Цо хьахьокх шорта товарни ресурсаш йолламехьа а, хига цу торонех пайдаийна ца хиларах.

Планаш дикагӀа кхоачашъяьй Нохай-Юрта, Наьсарен, МалгӀабена, Надтеречни, Грознекски потребительски обществаша, цхьабакъда, укхдаа а болх дикагӀа ба йиш яр, нагахьа сана кооператораша шоай хьинар вараьгӀдалехка хиннадаларе.

ХӀана а моттигаш хул тикашка хьаьца маьхх, баьцаладараш ца нийслуш. Товараш нийсача маьхех ца деккаш, болх тешаме ца лелабеш а моттигаш я. Кхоачамболлаш дегӀаахац торгови сеть юрташка. Масала, планагӀа хьалье лаьрхӀача 40 тикех хьалвьраш 23 мара яц, 8 столови болх ба йолланийта езаш хиннача, болх беш яраш яц 2 мара.

Цул наӀан да дукххача кооперативни организацеша керда торговни предприятеш хьалъяра уйла кӀезига тӀайоххийташ хилар.

ВӀаштӀехьдоалаш дар юртбоахама продукташ кийтъяра гӀулакх а. 15 заготовительни организацех 11 мара шоай деккарах лоархӀаьац. Цо хьахьох, вай республика йаьхийча ресурсаех пайда эцара заготовителаша лоадана хӀама дехи ца хилар. Кхоачашъяьац комиссионни торговле план. Аьча кхоачам ба, торговле цу тайпагара дӀа ца луш 500 эзар сом диса хилар.

Активе даьхьа лоацарай тераш докладчика тӀайбаробир торговле болхлой кадраш кийтъяра, хӀана я кхоачашдана долча специализированни тикаш хьелхара, торговерча а производстверча а культура хоатледарча дешашта.

Цул тӀехьагӀа цӀенан йолхелар. Къамаьлаш даьраша кийцар районий кооператораша шоай социалистически деккараш кхоачам нииито ду, В. И. Ленин вальча дийнахьа дена 100 шу дизара сийла хургда, доккхагӀа дола деккараш тӀа а ийтеш, массанахьа собранеш чаах мииита львар.

Правешка цо къамаьла деш, Урус-Мартана райпо председатела нов. Якубова, Шелковской района райзаготконтора директора нов. Мусаева, Аргунски горпо цӀерагӀа къамаьл дир кинжикаш дохкача тиша заведующе заместитела нов. Кравцовас, Ножай-Юрта районо председатела нов. Юнусова, Грозненски районо инструктора нов. Ахмадурова, Наьсарен районо местнома председатела нов. Тунгоева, Респотребсоюза председатела заместитела нов. Кодоконова.

Цул тӀехьагӀа социалистически деккараш тӀаийцар В. И. Ленин вальча дийнахьа дена 100 шу дизара бахха боагӀача тайпара нагахьабахара сийна.

Коопертораша лаьрхӀац 1970 шера товарооборота хӀан цу шера 5-гӀа декабрь хьатӀаккхачалехьа кхоачашде, цу хьале юрта бахача нагага плал совгӀа 6 миллион сома махьа товараш дохка, керда 34 тикен общественни кхачан 10 предприятии хьелда, хийла совгӀа 600 эзар сома пайда ба.

С. ВОРОНИН.

КОММУНИСТАША КЪОАБАЛЪЮ

ПРАГА, 3 декабрь. ТАСС-а корреспондента Т. МАРТЫНОВА хоам бу:

Коммунисташий чехословацки общественностон чӀоагӀа уйла тӀайохийт КПЧ ЦК ноябрьски Пленума итогашта. Пленума резолюцен дӀахо а йоашх централизни моттигерчен кепайолазо. Берригача мехка чакхьиллаш латт партактиваш, коммунистий собранеш, райкомий пленумаш. Цига къамаьлаш ду парте кулгаллехча келтелаша, Центральни Комитета членаша. Цар дӀабозийт КПЧ ЦК ноябрьски Пленума чулоацам а партен ерригача обществай хӀанзара деккараш кхоачамдара бола цун лоархӀам а. Активашкен собранешкен белгалдоалаш гӀулакх да коммунистий дӀахорча гӀулакхашта хостам луш йола резолюцен къоабалъеш хилар. Коммунисташа дуац хьалха бола бара, таханарча ден сагота гӀо дола дешаш къаьастадра. Социализм хьалъьара практически гӀулакхашка инициатива йоаржаяра низаш тӀадерзадана дарг ца хилар.

«КПЧ, членашта, яздора «Руде право» яхача газето, — КПЧ ЦК резолюци чакхъякхарах бӀаргагу парте цхьоагӀо чӀоагӀьарен цун мугӀарий хьинар айдарен гӀулакхага кхоачаве мегаш а кхоачаве везаш а йола директива. Партийно-политически болх дӀахо дегӀабоалабеча резолюцегара хьалхье ийе езаш, шоай предприятей, районий, нах бахача моттигий хьалхача хьалашка цун идеех пайда эца безаш деккар латт коммунисташта хьалхашка».

«Тха предприятерча дукхагӀа болча парте членаша дика могаю КПЧ ЦК ноябрьски Пленума итогаш, пленумо луча гарантех теш уж, — язду «Руде право» яхача газета оагӀонаш тӀа КПЧ Залужерча химически комбината комитета секретара А. Венеша. — Парте нарде а лилла кхоталлен ший болх тоабен йиш йолаш дола документ санна лоархӀ резолюци парте членаша».

Тха позици бокъонна хаьада я, аьнна яздаьд «Руде право» яхача газета тӀа З. Заводне, Климент Готвальда цӀерагӀча Куницкен металлургически комбината КПЧ комитета преседатела. Оаха йиза хьаллоац ноябрьски Пленума резолюци, хӀанзарча чурча политически ситуацена юкъера доалара бола аххха цхьа никъ лоархӀ цувах. Коммунисташ меттел беррига къахьетамхой а кхотабара йола дика идейно-политически организационни база лоархӀ оаха.

Город Таборерча хальха миллю отрядий командирий районни активо КПЧ ЦК Пленума резолюци къоабалъеш йола решени тӀаийцар. «Резолюце тӀа оттадаьча деккарашен лерхӀарашен дӀадех парте членаша, тӀалаташтен деформацеш кӀалхардаьхача социализмах шоай кхоане лоархӀаш болча берригача къахьегамхоша а из хьаллоацилгеи ца чакӀоакхача хьинаре даьхьа доашилгеи», — белгалдоаккх решене тӀа.

«ХӀанз партенеи обществаеи чухьа оттача чоалханеча хьала кӀалхардовлара эггара нийсагӀа бола никъ белгалбу ноябрьски Пленума выводаш, — белгалдоаккх шоай резолюцие тӀа Лоуне хиннача КПЧ районни комитета пленуме даькъа доашараша. — Цудухьа оаха йиза хьаллоаш ивирал тӀехьагӀа вай дегӀаахара еррига позитивни белгалонаш дӀахо дегӀаккхувла дага йолаш парти хилара тешалдеш тӀаийца резолюци. Тхо хийрадоах вай парте январах тӀехьагӀарча политикана зе деш, парте цхьоагӀо чеххаеш, вай обществе болхлой классо кулгаллара лоархӀам мелбеш хиннача, негативни мел долча хӀамаша».

Юрта боахамеи продовольствен Министерстве хиннача парте члений юкъарча собране дакъа даьлараша тӀаийцар, белгала аьча, укх тайпара дувцаш йола резолюци: «ХӀанзара проблемаш КПЧ ЦК ноябрьски Пленума резолюце яххача тайпара къоастаелга нийса а лаьза даргдоацаш а хӀама лоархӀ оаха. ХӀанз оаха эггара керттера гӀулакх лоархӀ марксизма-ленинизма принципий керда тӀа парте цхьоагӀо бахьан долаш къовсам лоаттабелгах. Вай мехка социализм чӀоагӀьар духьа тха безам ба парте политикера еррига позитивни оагӀонаш дегӀакхувла а цун кулгаллара лоархӀам цӀоагӀбе а. Оаха лерраг1а кхоачашьергья демократически централизми парте чухьара демократи летарски интернационализма кӀоарг а ергья, лара а ергья пропринципаш».

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ТИТО ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

БЕЛГРАД, 3 декабрь. (ТАСС). Югославски кепайоалаво арадаьккхад Югославе къаман цӀей — Республика Ди дездарца дувзадена торжествашта эттача городе Яйце югославски кхьача мехкийн журналистанта даьрхӀа аьча пресс-конференце СФРЮ президента И. Броз Титос даь къамаьл.

Корреспонденташа даьча хаттарашта жоп телаш Титос дийцар кхьача мехкашцарча Югославе гӀулакхий хьахьехьа. Цо белгалдаьккхар, социализм хьалъеш йоаллача Югославена социалистически мехкашца меттел, общественни система моллагӀча тайпара яле а, берригача кхьача мехкашца а эггара дикагӀа дола гӀулакхаш леладелга лоиш хилар.

Чехословаке хиннача событеел тӀехьагӀа дунен халкъашта юкъерча коммунистически боламах фу хет хьона, аьнна шийга даьча хаттара жоп луш Титос аьлар: «ХӀанз жоап дар гӀулакхашта драматизаци ба еэго да. Пулакхаш лертӀадаха дӀадоладала деза вай дунен халкъашта юкъерча болхлой боламе дикагӀча тайпара цхьана гӀулакхаш леладе йиш хургйоаш».

Титос цхьанна а тайпара нийсе доацаш лаьрхӀар Советски Союз Югославех лаьта кийтъенай эзаш нагевски гӀоазариша арадоах провокационни хабараш. Титос аьлар, цу гӀулакха цхьанкха бахьан гац шийна.

Советски Союзацен кхьача социалистически мехкашцен дика гӀулакхаш леладе безам болаш африкански мехкаш хилара хьакъехьа Суданеки агентства корреспондента даьча хаттара жоп луш Титос аьлар, на уйла геттара нийса лоархӀ ма. «Дахо а гӀерта деза цо цара дика гӀулакхаш леладе», — белгалдаьккхар цо.

Гаргарча Малхбоалехерча гӀулакхех лаьца ше дувцаш Титос белгалдаьккхар, цо проблема къоаста ез ем укх ханага аьна шийна халахеташ хилар. ХӀана аьча ООН-а Кхерамзен Совете тӀаийца еррига решенеш дӀахо а телхаеш я Израиль. «Тхона хийттадар, — белгалдаьккхар цо, — советски флот цига хилара проблема къоастаяра новкъостал денга, аьна, хӀаьта оаха из нийса а лаьрхӀадар».

«Советско югославски гӀулакхий перспективай хьакъехьара хаттара жоп луш Титос хоам бир шийга Советски Союза кулгалхошкара цӀей цхьаькъа дувцаш телеграммаш кхаьча хиларах. Цар тӀа, белгалдаьккхар цо, «геттара нийсен чӀоагӀеи хьаькинад Югославеца тешаме дика гӀулакхаш леладе безам хилар. «Титос тӀатехар из безам берригача Советски залкъагара хьабоагӀалгах ше дот тикка хилар. «Гучох, — аьлар цо дӀахо, — дӀахо а дика тарвц бирт вӀашагӀа ца кхеташ дола идеологически дешаш, цхьабакъда, уж а вай а — шаккхе тайпа дика гӀулакхаш хьашт долаш да. хӀана аьча вай социалистически мехкаш да».

СКЮ ЦК ПЛЕНУМ ЧАКХЪЯЬННАЙ

БЕЛГРАД, 3 декабрь. (ТАСС). ТАНЮГ агентства бена хоамагӀа, Югославе коммунистий союза ЦК Пленумо, цун повесткана юкъедиххьа денаш дийнначун нарех лаьца йоагӀаш йола решенеш тӀаийцачул тӀехьагӀа, селхан ший болх чакхбаьккхар.

ДРВ МИД-а ЗАЯВЛЕНИ

ХАНОЙ, 3 декабрь. (ТАСС). Укхаза кепатеха араьяьккхай укх тӀехьарча хана Лаосе бомбаш чӀоагӀагӀа чуеттаран ядохимикаташ чутувсаран тӀадерзадаь американски империалистий гӀулакхаш бехке деш йола ДРВ МИД-а заявлени. Укх шера октябрь бетта юххье дена, йоах заявлене тӀа, американски реактивни истребителаша - бомбардировщикашен «В-52» яхача самолеташен, Лаоса патриотически фронто тӀаьхьекаш лоаттабеча, районашта массехк бӀаьза тӀа а яха, бомбаши снарядаши чуйийттай листа нах бахача юрташтен городаштен. Американхоша цигга дуккхаза а ядохимикаташ чухьийрцай цхьайолча нах бахача пункташка, хӀаьта из бахьан долаш дукхача нах зуламаш а хиннад, дӀадийнача ялаташта чӀоагӀа зенаш а даьх.

«Из Лаосеи Вьетнаменн шоай ка ца лар юхаметтаоттадар духьа американски империалисташа тӀема вскалаца яра даьхье баьккха сов къизагӀа. Из Лаоса суверенитета лоаца нейтралитета гӀоржагӀча тайпара тӀаккхудалга а вӀашагӀкхийттача Штаташа кхоачашъергья аьнна дош денна йола Лаосах лаьца 1962 шера аь Женевски соглашенеш яьха сайна телхаелга а да», — белгалдоаккх заявлене тӀа.

ХӀара шера дукхагӀа луш халкъа Болгаре оӀашагӀ а йоккаш арахеца автомобилаш. «Москвич-408» яхача автомобилаа тӀехьагӀа «Москвич-412» модель арахеца кийчлуш — я «Балкан» яха Ловечески автомобильни завод.

СУРТА ТӀА: Ловечески автозавода керттерча конвейера тӀа я «Москвич-412».

В. Яцкова сурт.

Хоаттам

Тахан республике гӀаланаш Грознен къаьхьа, дена а декхаш, ла хургья, бӀайсанна къаьйбаьсаргаьахбузахьара цинь-цига гӀаьххьача боаранга кхоачаш, цхьаза дикка чӀоагӀ а луш, дийнахьа аьагӀа, гӀаьххьача боаранга кхоачаш муж хьиакхаргйа. Дийнахьа температура республике гӀалаш 3—8 градус, Грозне 3—5, дийнахьа республике гӀалаш 1—6, Грозне 1—3 градус шийла йолаш хургья.

6-ча 7-ча декабре хоаттам лоадама хувца ца луш ше тахан хиннача тайпара хургйа.

Метеостанци.

АргӀевара номер араергья 9 декабре.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгӀа, хьажа

5 декабрь

РАДИО

7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Хоамаш. 7.40 — Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.30 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 8.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 8.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — «Къона тӀехье» (нохчий меттала). 16.20 — «ДоттагӀал» яха концерт. 16.45 — «Тахан СССР Конституце Ди да» (нохчий меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — СССР Конституце Денна хетаь передача (гӀалгӀай меттала). 18.15 — Концерт. 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

13.25 — Передачай программа. 13.30 — «Иллеш довх са Даьхе» яха концерт. 15.00 — Хоккеях йола дунен халкъашта юкъера турнир. СССР I — СССР II. Перерывах телевизионни передачаш. 17.30 — Интервидени. «Азаржача доша артери». Мехка мехкаьттелой социалистически яхь. 18.00 — «Огоньки» почта. 19.00 — Советски Конституце Ди (нохчий меттала доаккх). 19.30 — Шоана, бераш. 20.00 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 20.10 — «Ленина путевкаха» яха художественни фильм. 21.35 — Передачай программа. 21.40 — Концерт. 22.10 — Документальни фильм. 22.30 — «ДоттагӀален кубок». Фигурни соалозаш хеххарах йола яхь. Польшера передача.

6 декабрь

РАДИО

7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.30 — Хоамаш. 7.40 — Москва. 8.15 — Шоана дукхаезача иллей концерт. 9.00 — Москва. 15.15 — Передачай программа. 15.20 — «Тха дегашка вай из радиодувцар» (нохчий меттала). 15.40 — Ашараш. 16.30 — «Литературни Нохч-ГӀалгӀайче» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 17.00 — РадиоладугӀархой заявкаех дола концерт. 17.30 — «Вай индустриальни мохк» (гӀалгӀай меттала). 17.45 — Ашараш. 18.00 — «Къонал» (гӀалгӀай меттала). 18.30 — «Болхлой вирар» яха радиогазета (эрсий меттала). 19.00 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — Берашта «Мике а цун доттагӀий а» яха фильм (нохчий меттала доаккх). 18.25 — «Хьай Дай-мохк беза а безп бовза а бовза» (ПоллагӀа передача (нохчий меттала). 18.40 — Ленин вань 100 шу дизарга. «Нахе дӀадениз валар» (нохчий меттала, эрсий меттала доаккх). 18.55 — 1958-ча шера Пачхьалкхен совгӀата лауреаташ. Художникаш Салахови Ивановн (нохчий меттала доаккх). 19.10 — «Сардлот дийнахьара кӀирандаз» яха телевизионни спектакль. 19.55 — Шоана, бераш. 20.05 — Передачай программа. 20.20 — Музыкальни перерыв. 20.15 — «Керлавдарий эстафета». 21.15 — «Ираза Ди» яха художественни фильм.

7 декабрь

РАДИО

7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Хоамаш. 7.40 — Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — «Къонача позтий дашийх долча иллей передача» (нохчий меттала). 9.10 — Москва. 15.15 — Ленинах дола дувцараш (нохчий меттала). 15.30 — «Къона тӀехье» (эрсий меттала). 15.45 — Ашараш. 16.00 — «Сона дукха безача мехка» (эрсий меттала). 16.20 — Концерт. 17.00 — «Сатирически талгӀе тӀа» яха радиожурнал (эрсий меттала). 17.30 — «Къонал» (эрсий меттала). 18.00 — «Юрташкарча наькъашка» (нохчий меттала). 18.30 — Халкъара ашараш. 19.00 — Москва.

8 декабрь

РАДИО

7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.30 — Хоамаш. 7.40 — Москва. 8.15 — Концерт. 8.45 — «Къона тӀехье» (гӀалгӀай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — «Бетта белгалдаьнна музыкальни денош» яха передача (эрсий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала). 17.00 — Нохч-ГӀалгӀай ашарий концерт. 17.30 — «Ленински новкъа хоах вай» (эрсий меттала). 17.45 — «Миллионий ленински университет» яха беседа (гӀалгӀай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Ашараш. 18.25 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва. 19.30 — «Коммунистически кхетамца берийн кхедара бола лоархӀам» яха беседа (эрсий меттала). 19.45 — «Сухой Мтимневера Мужжатераш» яха радиопостановка. 20.45 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — Английски метта урок яха керда ккхар. 18.25 — «Къона ленинхо» (гӀалгӀай меттала доаккх). 18.55 — Музыкальни перерыв. 17.00 — Интервидение. Художественни гимнастиках йола дунен халкъашта юкъера яхь. Софиера передача. 19.00 — Телевизиончи кердадераш (нохчий, эрсий меттала). 19.25 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 19.45 — Шоана бераш «Кизгеи майчалашк» яха фильм. (нохчий меттала доаккх). 19.55 — Передачай программа. 20.00 — Музыкальни перерыв. 20.05 — Концерт. 20.50 — «Шайна шӀаьн а долаш йола дама» яха художественни фильм.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-86; редактора зам.—3-39-11; бехктоккама секретара—3-34-38; партийни вахарен, культурин, промышленностен отделий—3-42-30; юрта боахамеи письмойн отделий—3-42-28.
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-86; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.
«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект, 7/84.
Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.
СФ05267. Заказ № 5166.